

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Мэзаем и 8-р — урысые наукэм и Маф

**Адыгэ Республикэм
ишлэныгъэлэжхэу, научнэ-ушэтэкIо
институтхэм ялофышлэхэу,
кIэлэегъаджэхэу ыкIи студентхэу
лътэныгъэ зыфэтшлэхэрр!**

Урысые наукэм и Мафэ фэишI гуфэбэныгъэ хэлъу ты-
шгуфэгъушIо!

Мы мэфэкIыр урысые ишлэныгъэлэжхэм ялIуэж
пстэуми шхъэкIэфэныгъэ зэрафашIырэм итамыгъэу
щыт, обществэм лъэныкIо пстэумкIи зэдиштэу хэхь-
оныгъэ ышIынымкIэ, ыпэкIэ ицыхъэ зытелъыжхэу лъы-
кIотэнымкIэ ишлэныгъэлэжхэм кIэу кыхахыгъэхэр,
яушэтын гъэишIэгъонхэр арых лъапсэ хъугъэхэр.

ШIэныгъэхэмкIэ Урысые Академиеу 1724-рэ ильэсым
мэзаем и 8-м кызыгуахыгъэм ихэбзэ илагъохэр къаухъу-
мэхэзэ ыкIи ахэм хэхьоныгъэ афашIызэ тыхэгъэу ишIэ-
ныгъэлэжхэм яшIогъэишIо къагъакIо цыIэныгъэм илэ-
ныкIо пстэуми хэхьоныгъэ ашIынымкIэ, Урысые
илъэпкIэ экономикэрэ ищынэгъончъагъэрэ пытэнхэмкIэ.

ГъэкIэжыныгъэм, ушэтын инхэм IэпыIэгъу ятыгъэ-
ным, технологиякIэхэр зэрищыкIагъэм тетэу гъэфедэ-
гъэнхэм якурэу хэгъэгум пхырищырэ дакIоу ишIэ-
ныгъэлэжхэм ишIэныгъэлэжхэм ашIынымкIэ, Урысые
илъэпкIэ экономикэрэ ищынэгъончъагъэрэ пытэнхэмкIэ.

Адыгэ Республикэу ишIэныгъэлэжхэм зилэм фитыны-
гъэ иI наукэм илIыкIохэм кIэу кыхахырэ, агъэуэфырэ
нахьыбэ ашIыным ищыгуыгуыну, экономикэр гъэкIэжы-
ныгъэмкIэ, уахътэм диштэрэ технологиякIэхэр гъэ-
федэгъэнхэмкIэ ахэм яшIогъэишIо къэкIошIт.

ГъэкIэжыныгъэм ыкIи унэишIошI хабзэм иорганхэм Адыгеим
инаучнэ ыкIи иапшIэрэ еджанIэхэм мылIуагъэ, тех-
никэмкIэ язытет нахь гъэптыгъэным ренэу аналэ зэрэ-
тырагъэтирэм ишIэныгъэлэжхэм ныхъыгъэхэм кIэу кыха-
хырэ нахьыбэ хъунхэмкIэ ыкIи цыIэныгъэм ахэр
ищыгъэфедэгъэнхэмкIэ яшIуагъэ кызырэкIошIтым те-
хьырэхъышIэрэ.

Адыгэ Республикэм ишIэныгъэлэжхэм тыгу къыддеIэу
тафэлъаIо псауныгъэ пытэ, насып ялэну, творческэ
гъэхъагъэхэр ашIыныгъэу!

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХАКIУЩЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхьаматэу Анатолий ИВАНОВ

Гъэхъагъэхэр ешIых

ОАО-у «Псэолъэ конструкциехэмрэ ма-
шинэхэмрэ къыдэзыгъэкIыр Вологод-
скэ заводэу Адыгэкъалэ ия 40-рэ ильэс
ыцIэкIэ щытым» икIутамэ бэмышIэу
къуаджэу Хьалъэкъуае фельдшер-аку-
шер пункт щигъэпсыгъ. Адыгэ Респуб-
ликэм и Президентэу ТхьакIушынэ Аслъан
къуаджэм юбилей зыщыхагъэунэфы-
кIырэм ехъулIэу хьалъэкъуаехэм ари-
тыгъэгъэ мылIуагъэ ар ашIыгъ.

ПсынIкIэу агъэпсырэ унэхэм
яконструкциехэр къыдэзыгъэ-
кIыр заводэу «ВолДом» зыфи-
лоу ильэскIэ узэкIэлэбжымы
къызгуахыгъэр негъэ респуб-
ликэм и предприятияехэу анахъу
узыщыгуыгуыну щытхэм ясаты-
рэ хэуцагъ. ОАО-у «Кубань-
энергосбыт» зыфиорэм икIута-
мэ пае ащ Адыгэкъалэ къатитлоу
зэтет административнэ унэ ше-
гъэпсы. Мы ильэсым предпри-
ятием рехъухэ нэгъырэ 240-мэ
ателыгъэгъэ кIэлэщыкIу Игы-
пишрэ нэгъыри 120-мэ ате-
лыгъэгъэ зы кIэлэщыкIу Игы-
пишрэ къалэу Мыекъуапэ ши-
шIынхэу. Ащ нэмыкIэу респуб-
ликэм ирайонищмэ технологи-
еу «МобиКон» зыфиорэм тетэу
фельдшер-акушер пунктиплI
ащыгъэпсыгъэнымкIэ Адыгэ
Республикэм псауныгъэр къу-
хъумэгъэнымкIэ и Министерст-
вэ дэгъушIыгъ.

— Регионым анахъу къе-
кIунэу щыт проектхэмкIэ Iэ-
пыIэгъу ягъэгъотыгъэным те-
гъэпсыхъэгъэ политикэр Адыгэ
Республикэм и Президентэу
ТхьакIушынэ Аслъан пхырэщы.
ПсынIкIэу агъэпсырэ унэхэм
яконструкциехэмрэ блок-контей-
нерхэу «МобиКон» зыфиохэ-
рэм афэдэхэмрэ къыдэзыгъэ-
кIырэ заводэр Адыгэкъалэ

щышIыгъэным дедгъаштэ зэ-
хъум тэ тыкызыпкырыкIыгъэр
негъэ псэолъэшI отраслэм хэ-
хьоныгъэ егъэшIыгъэным пае
технологиякIэхэр, джырэ уахъ-
тэм диштэрэ шIыкIэхэр къыз-
фэгъэфедэгъэн, кадрэхэм ялэп-
Iэсныгъэ зыкыгъэгъэгъэу зэ-
рфаер ары. Республикэм ыкIи
Къыблэ федеральнэ шIолъырым
ащыпсэхэрэм нахь псынIкIэу
зыщыпсэхэу унэхэр ягъэгъо-
тыгъэнхэм иамал мы предпри-
ятием къыпшIт, — къыIуагъ Адыгэ
Республикэм и Премьер-мини-
стрэу КъумпIыл Мурат.

ОАО-у «ВолДом» зыфиорэм
псынIкIэу агъэпсырэ унэхэм апае
псэолъэ конструкциехэу «Вол-
Дом», мобилънэ унэхэм апае
блок-контейнерхэу «МобиКон»
зыфиохэрэм якыдэгъэкIынкIэ
амалэу илэхэр зэкIэ къызфигъэ-
федэу ригъэжыгъ. Непэ ехъулIэу
мы предприятием сомэ милли-
он 21,6-рэ хъурэ хэбзэIаххэр
бюджетхэм афигъэкIуагъ. Рес-
публикэм щыпсэхэр нэгъыри
140-мэ мыщ Iоф щашIэ, гу-
рытымкIэ ахэм мазэ къэс лэ-
жыапкIэу сомэ мин 16 фэдиз
къагъахъ.

Республикэм ипащэхэм
яшIошIкIэ, гухэлъ гъэнэфагъэм
тегъэпсыхъэгъэ республикэ
программэхэу «2006 — 2010-рэ
ильэсхэм Адыгэ Республикэм
щыпсэхэр унэгъо ныбжьыкIэ-
хэм унэхэр ягъэгъотыгъэнхэр»,
«2003 — 2010-рэ ильэсхэм къуа-
джэм социальнэ хэхьоныгъэ
егъэшIыгъэныр» зыфиохэрэр
агъэцэкIэхэ зыхъукIэ, джащ фэ-
дэу ипотека чIыфэтынымкIэ
предприятием ипродукциие жьу-
гъуу къызфагъэфедэн алыкIышIт.
Ащ епхыгъэу Адыгэ Респуб-
ликэм имуниципальнэ образова-
ниехэм яадминистрациехэм япа-
щэхэм аналэ тырагъэгъэдзэгъэ
мы программэхэм адиштэу субси-
диехэр къазыфатIупшыхэкIэ,
республикэм щыпсэхэрэм унэ-

хэр ягъэгъотыгъэнхэмкIэ Iофхэм
язытет хэпшIыкIэу нахьышIу
ашIын зэралъэкIышIтым.

ГушIуIэм пае, гухэлъ гъэнэ-
фагъэ зилэ республикэ програм-
мэу «2006 — 2010-р ильэсхэм
Адыгэ Республикэм щыпсэхэр
унэгъо ныбжьыкIэхэм унэхэр
ягъэгъотыгъэнхэр» зыфиорэм
диштэу мы ильэсым Адыгэ Рес-
публикэм ибюджет сомэ милли-
он 5, муниципальнэ бюджетхэм
— сомэ миллион 8,5-рэ фэдиз,
федеральнэ бюджетым — сомэ
миллион 40 фэдиз къыхагъэ-
кIынуу рахъухъ. Мы програм-
мэм тетэу унэгъо ныбжьыкIэ 50
фэдимэ псэукIэ амалэу ялэхэр
нахьышIу ашIын алыкIышIт.
Программэу «2003 — 2010-рэ
ильэсхэм къуаджэм социальнэ
хэхьоныгъэ егъэшIыгъэныр»
зыфиорэм диштэу 2009-рэ ильэ-
сым унэгъо ныбжьыкIэхэу ыкIи
специалист ныбжьыкIэхэу
къуаджэхэм ащыпсэхэрэм унэ
ягъэгъотыгъэным пае сомэ мил-
лион 30-м ехъу къафыхагъэ-
кIыгъагъ. 2011-рэ ильэсым нэс
ащ фэдэ гухэлъхэм джыри сомэ
миллион 147-рэ апIуагъэ-
хъанэу рахъухъ.

Ипотекэм негъэ Адыгеим
зыщешIошIошIу. 2009-рэ ильэ-
сым икIэуххэмкIэ ипотека
чIыфэтынымкIэ агентствэм сомэ
миллион 438-м ехъурэ чIыфэ
342-рэ унэ ращэфынуу аритыгъ.
Заводэу «ВолДом» зыфио-
рэм итехнологиие къызыфагъэфе-
дзэ, Мыекъопэ районым турист
отраслэм зыщырагъэушIомб-
гъунэу, хьакIэщ комплекс
цIыкIухэр, инфраструктурэм
инэмыкI объектхэр ащ шагъэп-
сынэу рахъухъ. А пстэумэ
яшIуагъэкIэ охътэ кIэкIым
къыкIошI республикэм къеблэ-
гъэрэ хьакIэхэр мыщ щыпсэун-
хэмкIэ амалэу щыIэхэр нахьы-
шIу хъунхэу мэгъугъэх.

Адыгэ Республикэм и
Президент ипресс-къулыкIу

Социальнэ Iофыгъохэр

Ильэсым — сомэ миллиард

Щыфхэр социальнэу къуэхъумэгъэнхэм
икIулыкIоу республикэм щызэхэщэгъэм
иучет мы лъэхъаным нэгъырэ мин 70-м ехъу
хэт. Ахэм фэгъэкIотэныгъэу ялэхэм, хэгъэгум
ыпашхъэ гъэхъагъэу щыраIэхэм ялгытыгъэу
ахыщэ IэпыIэгъу зэфэшхъафхэр къэралыгъом
къаретых. Адыгеим щыпсэхэр нэгъырэ мин
37-м ащ фэдэ ахыщэ IэпыIэгъуу къаратырэр
федеральнэ бюджетым кыхахы. Ахэм ахъ-
хъэх Хэгъэгум ззошхом иветеранхэр, чIыплэ
«плъырхэм» ащылэгъэ ветеранхэр, радиаци-
ем зэрар зэрихыгъэхэр, донорхэр, нэмыкIэхэри.

Мыхэм анэмыкIэу социальнэ IэпыIэгъуу зэ-
ратырэ нэгъырэ мин 40-м ехъу Адыгеим
щыпсэхэрэм апIухъэрэ мылIуагъэ республикэ
бюджетым кыхагъэкIы. Ахэм ахъхъэх Iоф-
шIэным иветеранхэр (нэгъырэ 32759-рэ), Хэ-
гъэгум ззошхом илэхъан тылым щылэжъа-
гъэхэр (нэгъырэ 5810-рэ), политическэ ре-

прессиехэм къахиубытэгъагъэхэр (нэгъырэ
1621-рэ). Адыгэ Республикэм и Законэу
«Адыгэ Республикэм щыпсэхэрэ цIыф куп гъэ-
нэфагъэхэм социальнэ IэпыIэгъуу ягъэгъоты-
гъэным фэгъэхыгъ» зыфиорэм кызырэдигъ-
лытэу, мыхэм зэкIэми мазэ къэс ахыщэ Iэ-
пыIэгъуу гъэнэфагъэ афатIупшы, коммуналь-
нэ фэлэ-фашIэхэм апIухъэрэ ахыщэм щыщ
Iахъ къафырагъэгъэгъэхъы, ыпкIэ хэмылэу
цэхэр афашIынхэм ифитыныгъи яI.

Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ыкIи
социальнэ хэхьоныгъэмкIэ иминистрэ кызы-
рэгъуагъэмкIэ, мы ыпшъэкIэ зигугъу къэтшIы-
гъэ цIыф купхэм, нэмыкIэхэу социальнэ Iэпы-
Iэгъуу зэратыным ифитыныгъэ зилэхэм яфэлэ-
фашIэхэм ягъэцэкIэн ильэсым къыкIошI сомэ
миллиард пIэхъэ, министерствэм иильэс бюд-
жет зэрэхъурэр сомэ миллиардрэ мин 400-рэ.

ЖАКIЭМЫКIО Аминэт.

Мамсыр Маргаритэ партие шъхьалэр

Джырэблагъэ зэрэдунаеу щызэлыащлэрэ композиторэу Дж. Россини иоперэу «Итальянка в Алжире» зыфилорэр Москва апэрэу кыщатыгъ. Консерваториим и Залышху ар зыщыкълуагъэр. Дж. Россини ыцлэ чыжъеу зыгъэлугъэ оперэм хэлэжъагъэх нахъ мымаклэу дунаим щызэлыащлэрэ орэдылохэу Лоренцо Регаццо (Италия), Роберто де Кандия (Италия), Давиния Родригес (Испания). Классикэр зикласэхэмклэ мыр хъугъэ-шлэгъэ инэу щыт. Тэрклэ ар тло зэголгъэу щыт хъугъэ-шлагъ. Сыда плэмэ, Адыгэ Республикэм инарохнэ артисткэу, УФ-м и Къэралыгъо академическэ Театрэххо

кышыгы

исолисткэу Мамсыр Маргаритэ партие шъхьалэр мы оперэм кыщишыгы.

Специалистхэм кызырэхъагъэщыгъэмклэ, ащ ымакъэ еклоу, узлэпищэу едэлугъэхэм кьалыгъэлэсыгъ. Ащ ишыхъатых апэрэ пычыгъор зау-хым бэрэ Іэгу зэрэтеуагъэхэр ыкли кьэгъэгъабэу Маргаритэ кыратыгъэр. Нэужым Гупчэ гъэзет зэфэшъхьафхэм специалистхэм еплъыклэу фырялэр кьащыхаутыжыгъ. А зепстэумэ ямызакъоу, концертным изепыугъом Мамсыр Маргаритэ икомпакт-дискэу романс зэфэшъхьафхэр зыгыритхъагъэхэр кьеклолагъэхэм

ащэфынэу амал ялагъ. Къы-хъэгъэщымэ сшлоигъор, мы музыкальнэ альбомым ижытырэ адыгэ орэдэу «Мыхъамэт игъыбз» зыфилорэр Маргаритэ кылоу зэрэтетхъагъэр ары.

Мы концертным орэдылом иІэпІэсэныгъэ, зэрэдунаеу исценэ зэфэшъхьафхэм кьащилоныр зерифэшшошэ шыпкъэр джыри зэ кыушыхъа-тыжыгъ. Ащ фэдэу ыцлэ чыжъеу зыгъэлун, лъагъэу зылэ-тын ролыбэ тапэклэ джыри кышылынэу тэри тыфэлъало.

ШЭНЫБЭ Ев.

АР-м и Представительствэу УФ-м и Президент джэ щылэм ипресс-секретарь.

2013-рэ ильэсым нэс лъагъэклотагъ

1992-рэ ильэсым цыфхэм япсэуплэхэр приватизацие ашлын-хэу фитыныгъэ кызыатыгъэм кышыублагъэу мызэу-мытлоу ащ иплалгъэхэр лъагъэклотагъэх. Мары мы кыхъэгъэ 2010-рэ ильэсым, гъэтхапэм и 1-м приватизацием «иухагъэ» еклэу ары зэралогъагъэр. Арэу щытми, игъо имыфагъэу кьэралыгъом исыр зэрэмымаклэр кьыдилыты, УФ-м и Президент джыри аплалэр лъыгъэклотагъ. 2013-рэ ильэсым гъэтхапэм и 1-м нэс цыфхэм яунэхэр ыпклэ хэмылэу приватизацие ашлынхэ альэкълышт. УФ-м и Кьэралыгъо Думэрэ Федерациемклэ Советымрэ ащ фэгъэхьыгъэу законным зэхъоклыныгъэхэр охътабэ тырамыгъашлэу фашыгъэх.

Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэм зэкІэми (кызырамытыгъагъэхэм) унэхэр мы ильэсым кьазэраратыщтхэм фэгъэхьыгъэу унашъуи кьэралыгъом ипашэ зэришыгъэм зэкІэри щы-

гъуаз. Джы приватизацием иплалэ зэрэлыагъэклотагъэм ишлуагъэклэ, ветеранхэм псэуплэу кьэралыгъом кьаритыгъэр ежъхэм яунаеу ашлын альэкълышт. Джащ фэдэу нахыпэклэ приватизацие пшыгъэгъэ псэуплэр кьэралыгъом е муниципалитетым ептыжыкын плъэкълэу мы зэхъоклыныгъэхэм фитыныгъэ кыуаты. Сабыибэ зэрыс унэгъо Іужъухэмклэ мыр Іэрыфэгъу. Гушылэм паше, уиунэ жъэу, Іуахыжыкын фаехэм ащыщмэ, социальнэ шапхъэхэмклэ кьалытэнышъ, ащ ычІыплэклэ квартирэ зытлуш уиунагъоклэ кыштефэн ылъэкълышт.

Мы зепстэури ащ фэдэу кызырэклоу зэрэзэшломыщтыр, субъект е кьалэ пэпчэ ежъ шапхъэ горэхэр зэриІэхэр, ахэри бгъэцэкІэхэр фаеу зэрэщытыр кьэшІэгъуаеп, ау зыуж уихъагъэр зэшІопхышъу-нэу ильэсыным гугъаплэ нахъ кыуаты.

КЪЭБАРЫКІЭХЭР

Алиментхэр кьэзымыты-хэрэм...

2009-рэ ильэсэу икыгъэм кыкІоцІ алиментхэр кызырамыты-хэрэм кыыхэкІэу УФ-м исуд приставахэм якьулыкъу АР-клэ и ГъэІоры-шІаплэ дознаниемклэ иорганхэм уголовнэ Іофи 150-рэ кызыІуахыгъ. Ащ фэдэ чІыфэ зытельхэм ащыщэу нэбгырэ 13-мэ нахыпэклэи пшъэдэ-кыжъ ахыгъагъэу, ау джыри япшъэрылхэр амыгъэцаклэху икІэ-рыклэу ялоф зэхафыжыкын фаеу хъугъэ. Уголовнэ Іофи 100-мклэ алимент кьэзымытыхэрэм пшъэдэклэжъ ахынуу судхэм унашъо ашыгъ.

Суд приставахэм ащ фэдэ чІыфэ зытельхэр ІэкІыбм амыгъэклонхэу, кьэралыгъо гъунапкъэхэр зэпарамыгъэчынхэу фитыныгъэ яІ. Ахэм афэдэу 2009-рэ ильэсым списокэм нэбгыри 189-рэ хэтыгъ. Нэбгыри 114-мэ алимент кызырамыты-рэм ыпкъ кыкІыклэ ямылкъу кьалахыгъ. Джащ фэдэу ІофшІэплэ чІыплэхэр кьаратынхэм фэшІ, цыфхэм ІофшІаплэ ягъэгъотыгъэнымклэ Гупчэм нэбгыри 167-мэ ятхылхэр арагъэхьы-гъэх. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 87-р учетым хэуца-гъэу, ахыщэу кьаратырэм алиментхэр хаубы-тыкІых, нэбгырэ 76-мэ Гупчэм ІофшІэплэ чІы-плэхэр кьаритыгъэх. Алиментхэмклэ чІыфэ зы-тельхэм сабийхэр зэря-Іэхэр агу кьагъэкІыжы-нышъ, япшъэрылхэр агъэцэкІэхэу тыкъаджэ!

УФ-м исуд приставахэм якьулыкъу АР-клэ и ГъэІорышІаплэ ипресс-кьулыкъу

Мэфэ ошлұхэр кызыфагъэфедэх

Мэзэ зытлу хъугъэу Мыекъуапэ изыгъэпсэфыплэ парк гъэкІэжыкын ІофшІэнхэр щэкІох. Кьэлэдэхэр нахъ макІэу зыщыдэхъэхэрэ кІымэфэ лъэхъа-ныр кызыфагъэфедэзэ, псэолъэшІхэм мыщ Іофыбэ щызэшІуахы: жъы хъугъэ чыг-хэу раупкыгъэхэм кьапыкыгъэ кьутамэхэр, лъэпсэжъхэр хылызэзещэ автомашинэхэмклэ дащых, лъэсрыклоу гъогухэм ателыгъэ асфалыт зэхъку-тагъэу кьатырахыжыгъэхэр чІыплэ-чІыплэу щызэхаугъаех. Кьыблэм тызэрэщыпсэурэм ишлуагъэклэ кІымафэм кыых-фэгъэ мэфэ ошлұхэр кызы-фагъэфедэхэзэ зыфэгъэзэгъэ ІофшІэнхэр чанэу псэолъэшІхэм агъэцаклэх.

Кьалэм изыгъэпсэфыплэ чІыплэ шъхьа-Іэ зикІоплэ кьэлэдэхэм альэгъугъэн фае гупчэ аллеем кыщашыгъэ бгъэгъэ зэхэ-Іулагъэр. Паркыр гъэкІэжыгъэнымклэ планым кызырэдильгытэрэм тегъэпсыкІы-гъэу, мы чІыплэм тикъалэ итеплэ кьэзы-гъэбаишт «орэд кьэзылорэ» фонтаныклэм ишІын шырагъэжъагъ. Ом изытет емы-лытыгъэу, чыліи оси амылоу Іоф ашІэзэ зэшІуахыгъэхэм джы нахыбэу ахагъэхъон амал кьытышт бгъагъэм чІэтхэу проек-тым ыгъэнэфэрэ ІофшІэнхэр агъэцэкІэнхэ зэралгъэкІыштм.

Кьэлэ паркым игъэкІэжыкын фэгъэзэгъэ генподряд организациеу ООО-у «Аква-СтройСервис» зыфилорэм ипашэу В. Ме-

шалкиным кызырэтиІуагъэмклэ, мы ма-фэхэм заказчикэу щыт кьэлэ админист-рацием кьафигъэуцугъэ пшъэрылхым диштэу гъэкІэжыгъэным епхыгъэ апэрэ чэзыур аухыгъ, паркым дэт шхаплэхэм якІолІэшт канализацие системэр агъэ-псыгъ. ПсырыкІуапІэхэр ахэм яшлэгъэн-хэм епхыгъэ ІофшІэнхэр джыдэдэм зэшІуахы. Гупчэ аллеем плиткэхэр телъ-хъэгъэнхэм паше апарашІэ зэшІохыгъэн фэе Іофыгъохэр псэолъэшІхэм зэрахъэх. Генподрядчикым ипашэ теубытагъэ хэ-лэу кылуагъ ІофшІэным епхыгъэ графич-кэу агъэнэфэгъэм дэмыххэу псэолъэшІхэр зэрэлажъэхэрэ ыкли иплалгъэм объектыр зэратыштыр.

Непэ ІофшІэнхэр зэрэзэхэщагъэхэм ыкли анаІэ зытырагъэтын фэе лъэныкы-

хэм кьэлэ администрацием шытегушы-Іагъэх. Кьалэм ипашэу Михаил Черничен-кэр ащ хэлэжъагъэти, пшъэрылхэр кы-гъэуцугъэх, псэолъэшІхэм яІофшІэн кІэу-гъоягъэ хэлэу зэрэзэхэщыштм ищыхэ зэрэтелыгъ кылуагъ. ХигъэунэфыкІыгъ кьэлэдэхэм ыкли Мыекъуапэ хьаклэу кьақлохэрэм якІоплэ шъхьалэу щыт паркыр гъэдэхэгъэным паше хэти шъхьэкІэфэ-ныгъэ кызыыхыгъэфэн зэрэфаер.

ЕЛБЭШЭ Руслан.

Сурэтым итхэр: ООО-у «АкваСтрой-Сервисым» ипашэу Валерий Мешал-кинын (гузэгум ит) фонтаным ишІын фэгъэзэгъэ псэолъэшІхэм ахэт.

Сурэтыр Іэшынэ Аслъан кьыты-рыхыгъ.

МВД-м кьеты

Щылэ мазэм иаужырэ тхьамафэ Адыгэ Республикэмклэ МВД-м бзэджэшІэгыи 142-рэ щатхыгъ. Ахэм ащыщэу цыфым ипсауныгъэ зэрар рахыгъэу — 1, хъункІэн Іофэу — 4, тыгъагъэу — 34-рэ, наркотикхэр ащэхэу — 6, экономикэм ылъэныкыокІэ — 12, гъэпцІэгъэ Іофэу — 5. Республикэм игъогухэм хъугъэ-шлэгъиплэ атэхъу-хъагъ. Ахэм зы нэбгырэ ахэкІодагъ, нэбгыри 6-мэ шъобж хахыгъ. Водитель 40 ешъуагъэу машинэр зэрафэу кьагъэуцугъ.

Охътэ кІэкІым кыкІоцІ ар кьадэмыхъуми, бзэджэшІа-гъэу зэрахъагъэхэм язэхэфын МВД-м ренэу ыналэ тырегъэ-ты. Ащ фэдэу щылэ мазэм и 24-м Мыекъуапэ кыщагъотыгъ ильэс 35-рэ зыныбжэ кІалэу

икІыгъэ ильэсым имэлылфэ-гъу машинэм ит автомагнито-лэмрэ колонкэхэмрэ зытыгъу-гъэр. ШэкІогъу мазэм скла-дым гъуаплгъэм хэшІыкыгъэ кабель метрэ 70-рэ зытыгъу-гъэри, Адэмые щыщ кІалэу

гъунэгъумэ яунэ сотовэ теле-фонэу «Нокия» зыфилорэмрэ сомэ мини 2-рэ кызыыхыгъэри кьаубытыгъэх.

А мэфэ дэдэм гъогоу Шы-тхьал — Джаджэ зыфилорэм дэжэ ДПС-м иІофышІэхэм кыщагъэуцугъэ автомобилым спирт литрэ 1310-рэ кьырагъо-тагъ. Ар литрэ тфырытф зэ-рыфэрэ бэшэрэбхэм арытыгъ. Рулым Іусыгъ ильэс 20 зы-ныбжэ кІалэу Кьэбэртэе-Бэль-кьар Республикэм шышыр. Ар кьалэу Чегем кыкІыгъэу Мыекъуапэ кьақлоштыгъ.

Ыужырэ мафэм кьагъэуцугъэ автомобилэу «Ниссан» зы-филорэм ащ фэдэу спирт лит-рэ 1100-рэ итыгъ. Ильэс 45-рэ зыныбжэ кІалэу Ермэлхьаблэ

щыщым ар Мыекъуапэ кы-щыщыгъ.

Мы мафэхэм МВД-м иІофы-шІэхэр яшгыпкъэу альэхъух бзэджашІэхэу Псыфабэ щыщ кІалэм доллар мин 50 шІозы-тыгъугъэхэм. Зэрагъэунэфы-гъэмклэ, ильэс 23-рэ зыныбжэ кІалэм амыгъэкощырэ мылкъу ыщэфынэу Краснодар краим икьалэ горэм ежъэгъагъ. Ау ыпэ кыкІыгъэ автомобилэу зэрытІысхъагъэм зэкІэ игу-хэлхэр шаукъуагъэх. Гъогум спирт шырашъугъ ыкли нэу-жым кІалэр ахъункІагъ. Зэрар зэрахыгъэм автомобиль гъогоу М4-Дон зыфилорэм иакъыл кышыкІожыгъ, ау ахыщэ-ри игъогогъухэри ыгъотыжы-гъэхэп.

Экономикэмрэ инвестиционнэ Ioфшлэнымрэ

СЫДЭУ ХЪУГЪЭМИ ЩЫНЭНЫГЪЭР ЫПЭКИЭ ЛЪЭКИУАТЭ

Хэгъэгум ищылакIэ зыпкытныгъэу фэхъугъэм ишIуагъэкIэ, ыпэрэ ильэс заулэм Урысые Федерацием ыкIи ащ дыкIыгъоу Адыгэ Республикэм ясоциальнэ-экономикэ щылакIэ хэхъоныгъэшIухэр ышIыхъу ыублэгъагъ. Ау хэгъэгум пстэуми ящылакIэ ыпэкIэ лъыгъэкIотэгъэным фэлэжсэрэ зэхыныгъэхъу зэдырIэхэр кыукуагъ США-м кыищегъэгъэ финанс кризисэу зэрэдунаеу зэлъызыштагъэм. Экономикэ зэхыныгъэхъо США-м дытIи ыкIи ащ ихэхъоныгъэхэм яфэмэ-бжымы занкIэу кыитлгъэлэсы пIон умылгъэищтми, ащ кыищегъэгъэ кыиыгъор кыитлгъымыIэсын ылгъэкIыгъэп ыкIи тапэкIи ащ игугъу тишIынэу Iаджери кыыхэкIынкIи пшIэхэнэп. Сыда пIомэ Урысыер хэпшIыкIэу ыпэкIэ лъыкIуатэу зэрэригъэгъэгъагъэр бэкIэ ащ кыызэтыриIэжэагъ. Тэ кыызэрэтишIошIыркIэ, кыиыгъохэр ыкIи бюджетым иккIэуапIэхэм чIэнагъэу ашIыгъэр ащи нахьы-бэн ылгъэкIыщтыгъэ тухэгъэу икономикэ сырIем шIугъэкIын бэкIэ епхыгъэу щымытыгъэмэ.

хэм тиреспубликэ сомэ миллиарди 6-рэ миллион 902-м ехъу зыхэхэгъэ инвестиционнэ проект 28-рэ шагъэцэкIэжыгъ ыкIи ащ ишIуагъэкIэ IoфшлэпIэ чIыпIэ 3779-рэ кыызэIуахын альэкIыгъ. Тэхъутэмкыое районым ООО-у «ИКЕА МОС»-м щигъэпсыгъэ сатыушIыпIэм изакъоу IoфшлэпIэ чIыпIэ мини 3 кытыгъ.

Аужырэ ильэс заулэм тиреспубликэ мылгъу шъхьалэм хэхэрэ объектхэр гъэпсыгъэнхэм пае ахъщэшхо шагъэфедагъ. 2007 — 2009-рэ ильэсхэр пштэ-

кыыхэкIыгъэп. А Ioфшлэныр лъагъэкIуатэзэ, 2009-рэ ильэсым иикIыгъо ехъулIэу Адыгеим зэкIэмкIи объект 49-рэ шатыгъ. Нахь мэхъанэ шъхьалэ зилэхэм ащыщых Адыгэкъалэ шатыгъэ гурит еджапIэу сомэ миллиони 147, 3-рэ зыпэуагъэхъагъэр, поселкэу Гъозэрыплтэрэ Лэгъо-Накхэрэ зэзыпхыхэрэ гъогум иятлонэрэ чэзыоу сомэ миллион 295,7-рэ проект-сметэ уасэу зилэр, нэмкIлхэр.

Борис Ельциным ильэхъан Урысыем икономикэ ныбжыи зыкымылэгъышIтэу кыит-щыхъушIтыгъэми, ильэс зэкIэлъыкIохэм хэгъэгур ылгъэ теуцожъэу ыкIи хэхъоныгъэхэр ышIыхъу ыублэгъыгъагъ. Джащ фэдэу аужырэ ильэситIум бэрэ зигугъу тшIырэ дунэе финанс кризисри зэгорэм зэкIэлэжышIт. Ащ ифэмэ-бжымы-хэри кълэгъагъохъу фежыагъ. Непэ инвесторхэм чаныгъэшхо къахэмыфэгъоми, ахэми заужы-жышIт. Арышъ, Адыгеим иинвестиционнэ проектхэм ыкIи предложенихэм ахэгъэхъогъэным етIупшIыгъэу Ioф дашIэ. Ащ тегъэпсыкIыгъэу инвестиционнэ проект ыкIи предложение 45-рэ агъэхъазырыгъ. Ахэр гъэцэкIэ-жыгъэнхэм пае сомэ миллиард 41-рэ гъэфедэгъэн фае.

Проект анахь гъэшIэгъонхъу ыкIи мылгъушхо зыпэIугъэхъагъэн фаехэм ащышхэми ащIэ кетIон тлэкIышIт. Ахэм ахэхъэ турист-зыгъэпсэфыпIэ комплексэу «Хъаджэхъу». Ащ ишIын сомэ миллион 943,1-рэ пэIугъэхъагъэн фае. Джащ фэдэу сомэ миллион 850-рэ инвесторхэм халъхъащт Тэхъутэмкыое районым шагъэпсышIт былым-гъэпшIэрыпIэ комплексым. Электроэнергииер объектхэм иккIоу аIэкIэгъэхъэгъэным ыкIи ар къазэрафекIурэм кыкIегъэ-чыгъэным тегъэпсыкIыгъ псыхъоу Шъхъэгъуащ гидроэлектростанции цыкIухэр щыгъэп-

сыгъэнхэм ехыылэгъэ проектхэр. Ар зэшIохыгъэным инвестициехъу сомэ миллион 688-рэ ищыкIагъ. Джащ фэдэу Теуцожь районым коттедж шIыкIэм тегъэпсыкIыгъэ поселкэ шагъэпсы ашIоигъоу рахъухъагъ. А гухэлъыр гъэцэкIэжыгъэным сомэ миллиарди 4-рэ миллион 900-рэ пэIугъэхъагъэн фае. Мыекъопэ районым шашIынэу агъэнэфэгъэ гипсышI заводым сомэ миллион 330-рэ пэIугъэхъэгъэн фаеу проект-сметэ тхылгъэм агъэнафэмэ, Красногвардейскэ районымкIэ чылагъоу Штурбинэм шашIышIт чырбышгъэжъэ заводым инвестициехъу ищыкIагъэр сомэ миллиард 1,7-м нэсы.

ЗыцIэ кьетIуагъэхэр мылгъур нахьыбэу зищыкIэгъэ объектхэр архэмэ, республикэм икълэхэм ыкIи ирайонхэм ащагъэпсышIт нэмкI псэолгъэ зэфэшхъафхэри агъэнэфагъэх. ЗэкIэ ахэр зытелытэгъэхэ гухэлъыр продукциер нахьыбэу кыидгъэкIыгъэныр ыкIи ащ дыкIыгъоу бюджетым иккIэуапIэхэм ахэгъэхъогъэныр, IoфшлэпIэ чIыпIагъэхэр гъэпсыгъэнхэр, производствэр кыхагъэлажъэзэ социальнэ Ioфыгъохэри чIыпIэхэм ащызэшIохыгъэнхэр ары. Мылгъум епхыгъэ кыиыгъохэр къазэрафэи-кIыгъэхэм ыпкь кыкIэу ыкIи ыпшIэкIэ кыызэрэщытIуагъэу, инвесторхэм акIуачIэ кыищыкIагъэшъ, зыцIэ кьетIогъэ объектхэм кыижъукIэу непэ Ioфшлэнхэр ащэкIох пIон умылгъэкIышIтгоми, зэ егъэхагъэу хъугъэ объектхэр зэраухы-жышIтым ыкIи мылгъоу халъхъагъэр хъаулые зэрамышIышIтым тицыхъэ тедгъэлъы тшIоигъу. Аужыпкьэм, инвесторым имылгъу гъэпсым Ioфшлэным зыкIыхылхэрэр ар ыгъэлажъэзэ фэдэ кыыхыжы-ным шэгугъышъ ары.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

КызышIогъэшIыгъуай экономикэр зэрэгъэпсыгъэщтыгъэр совет хабзэм ильэхъан зэрэщы-тыгъэм фэдэу предприятие пстэуми акIуачIэ изэу Ioф ашIэщтыгъэмэ ыкIи ахэм янахыбэр къэуцунхъу хъугъагъэмэ. Ioфшлэн зымIэхэм япчъагъэ непэ миллион зытIум ехъугъэу къаломэ, ыпшIэкIэ кыызэрэщытIуагъэм тетэу хъугъагъэмэ, а пчъагъэр зы-нэсын ылгъэкIышIтыгъэри джащ фэдэу къэшIэгъуае.

Хэгъэгум ыкIи тиреспубликэ экономикэ чIэнагъэхэр ашIы-гъэхэ нахь мышIэми, щыIэ-ныгъэр кыызэтеуцагъэп. Ары пакIошъ, хэхъоныгъэхэр зыфэхъугъэ лъэныкьохэри щыIэх. Мары, ыпэрэ ильэсым гъунапкъэу аштэгъагъэм тIэкIу кыищагъэкIагъ нахь мышIэми, гъэрэкуи республикэм ичIы-гулэгъэхэм лэжыгъэ бэгъуагъэ къахыжыгъэ пIон плэкIышIт. ЩытхъугъэкIэ хэгъэунэфыкIы-гъэмэ хъушIт лэжыгъэм гектар телъытэу къарагъэтыгъэмкIэ гъэрэкло Адыгеим ЮФО-м ятф-нэрэ чIыпIэр зэрэщиубытыгъэр. 2008 — 2009-рэ ильэсхэр пштэмэ, а къэгъэлэгъуакIэмкIэ Адыгеим Краснодар крайм ыуж итэу ятлонэрэ чIыпIэр Урысыем щы-убытыгъагъ. Джащ фэдэу гъо-мылэпхъэ продукциер цыфхэм сыдыгъокIи ящыкIагъэу зэрэ-

щытым ишIуагъэкIэ перерабаты-ваущэ отраслэм ыкIи сатыум яIoфшIаки нахь кыызэтенагъ пIомэ ухэукошIтэп. Инвести-циехэми бэшко къащымыкIа-гъэу, ары пакIошъ, ахэхъуагъэу пIоныр нахь тэрэз. Пчъагъэхэм нафэ кыызэрэшIыгъэмкIэ, мылгъу шъхьалэм халъхъэрэ инве-стициехэмкIэ гъэрэкло ыпэрэ ильэс гъунапкъэхэм къарагъэхъугъ, прогнозхэр проценти 105-рэ Iэпэ-цыпэу агъэцэкIэжы-гъэх. 2008 — 2009-рэ ильэс-

мэ, гурытымкIэ ильэс къэс сомэ миллиарди 2-м ехъу къэралыгъо мылгъоу объект зэфэшхъафхэм ягъэпсым пэIуагъахъэщтыгъ. Анахъу ащ гухэлъэу фырялагъэр ыпэкIэ рагъэжъэгъэ псэуалэхъу ныкыошIэу щытыгъэхэр ухы-жыгъэнхэр ары. КIэуххэм нафэ кыызэрэшIыгъэмкIэ, агъэпсырэ объектхэм япроцент 60-р ухы-жыгъэным гъэрэкло мылгъу пэIуагъэхъагъ. Ащ фэдэ Ioф-шIагъэ тиреспубликэ кыища-гъэлагъоу аужырэ ильэсхэм

Общественнэ транспортыр террористхэм аубытыгъэмэ...

* Автобусым, троллейбусым, трамваим шъуиыхъагъэмэ, дэгъоу зышъушIыыхъ, узэгугъэпэн пкыгъохэм е цыфхэм шъуналэ атешудз, бырсыр къэхъумэ, икIыпIэу транспортым иIэхэм шъуяплъ, мэшIогъэкIуасэ итымэ жъугъэунэфы;
* Чышъхъашъом рыклорэ транспортым чIыпIэ щы-уйIэу ущысмэ нахьышIу, террористхэм автобусыр аштэмэ е къагъаомэ цыфым шъобжэу хихышIтыр нахь мэкIэщт;
* Нэм кыкIимыдзэу зы-шъуфап, дзэкIолIмэ ащы-гъырэ шъуашэм фэдэ е ащ ишъогъу зышъушIымылъ;
* Политикэм ехыылэгъэ темэхэм шъуарымыгушIы,

порнографием, политикэм ыкIи диным афэгъэхыгъэ тхыгъэхэм шъуаымыдж;
* Ювелирнэ пкыгъохэр нахь макIэу зэрэшъушIы-щтхэм шъуналэ тежъугъэт;
* Мобильнэ телефон шъу-ыгъы.
Автобусэу, трамваеу е троллейбусэу шъузэрысыр террористхэм аубытыгъэмэ, экспертхэм кыызэралорэмкIэ, рэхъат-ныгъэ кызыхъажъугъэфэн фае;
* Террористхэм кыишъуало-хэрэр зэкIэ жъугъэцакIэ, купэу транспортыр зыштагъэм щы-щэу анахь шынагъор жъугъэ-унэфы, зыфэехэ пкыгъоу шъуыгъыр зэкIэ яшъут;
* Террористхэм анэ шъу-кIэмыплъ;
* Онхэу кырагажъэмэ,

зызышъууухъумэн плэкIышIт чIыпIэм зыфэшъуплъыхъ;
* Сабый шъуиугъусэмэ, ар кыишъупэблагъэу шъуыгъ, ащкIэ нахь чIыпIэ щынэгъон-чъэ щыIэмэ шъуепплъ;
* Шъумагъэ къэшъуыпIэ, имыщыкIагъэу зышъуыгъэ-сыс;
* ШъуатекIонэу шъуиыыхъэ телъымы, террористхэм шъуа-пэмыуцужъ, сыда пIомэ ахэм ягъусэу лагъымэр къэзыгъэ-щтыр салоным исын ылгъэ-кIышIт;
* Гу кыишъульаытэным шъуыплъ;
* Шъугу римыхынынэу зы-кыишъуафашIымы, зыжъугъэр-хъат;
* Зы чIыпIэм шъуикIэу ад-рэм шъуикIоным е Iальмэкъэу

шъуыгъым шъудэлэбэным пае террористхэм шъуаушIыжъ;
* Онхэу кызырагажъэкIэ, джэхашъом шъутегIысхъ ыкIи тIысыпIэ егъэкIыпIэм зыкы-жъугъэбылтыхъ, зыгорэм шъу-чъэнэу шъуфемыжъ;
* Шъо шъуикъэбар къэзы-Iотэрэ документхэр шъуы-гъыхэмэ, жъугъэбылтыхъ;
* Шъуиугупсэхэм, шъуиса-бийхэм ясурэтхэр IэкIэ шъу-ыгъыхъ.
Общественнэ чIышъхъэшъо транспортыр самолетым нахь нахь псынIэу спецназым штурм ешIы. Ар къэблагъэу гу-лышъутагъэмэ, снайперхъу террористхэм къаюшIтхэр шъу-мыгъэхъоунхэм пае шъхъа-ныгъэупчъэхэм нахь чыжъэу шъуакIэрыкI. Транспортыр

штурм ашIы зыхъукIэ, джэ-хашъом утегъолъхъанышъ операцийр зэшIуахыфэ ущы-лыным шъоркIэ мэхъанэ иI. Транспортыр террористхэм къатезыхыжырэ купым иунашъохэр шIокI имыIэу жъугъэцакIэх, ау упчIэхэр яшъутыхъэзэ, шъуыгъэ-хъух. Шъхъафит шъузышIы-жыгъэхэм IаплI яшъушъ-кIынэу шъуаымычIал. Шъхъа-фит шъуашIыжъэу, унашъо кызышъуафашIыкIэ, сало-ным псынIэу шъуыкIыкI. Са-бийхэм, бзылгъыгъэхэм, сымаджэхэм, уIагъэхэм Iэ-пылэгъу шъуафэхъу, ау шъуи-щыгъынхэм, шъуиIальмэкъ-хэм шъуалыхыхъуэ, уахътэр шъуымыгъако.

ШІУ ЗЫГУ ИЛЪХЭМ ЗЭДЕДГЪАШТЭМЭ, тытеклошт

Агъунэрэ еплъыкІэм (экстремизмэм) рыпсэухэрэм тапэуцужьыным, тигъогупэ кытитетымыгъэуцонхэм пае зыфэдэхэр тшІэн фæе

Тхьэм къаритыгъэ чІыгум адыгэхэр зыщыпсэухэрэм кыи-щегъэжыгъэу, непэрэ мафэхэм къанэсыжъэу тхьагъуи, гушІуагъуи, къини тхьамыкІагъуи ащыпэкІэкІыгъэм гъунэ илп. ГушІуагъор шІэхэу пцэгъупшэжы, къиныр гум къенэжы. КъыхэкІыгъэх илъэхэр персхэр мацІэм фэдэу адыгэ чІыгум кызибанэхэкІэ, зрафыримыкыуштхэр зыдашІэжыгъэ зэкІа-кІохэмэ, Тен псыхъо ыкІыб зашІэу. Тен къээжъхэр кызагоу-цохэкІэ, персхэр зэкІа-кІожы-щтыгъэх, адыгэхэр ячІыгу ихъажъхэти, яунэхэр аубытыжыштыгъэх.

Монгол шыудзэхэри, агъуни анэзи амылгъэгоу, адыгэмэ къа-теогъагъэх, якъушъхъэ-мэххэм захъажажъхэм, монгол шыухэм темиримкІэ загъаи, Урысыем ишофхэм арыбэнэжыгъэх. Тир-кухэри кыитфэсыхи, ислъам ди-ныр кыитхалъхъагъагъ. ЕтІанэ урыс пачыкхэр кыижи, икыблэ гъунапкыгъэм кыяуцоллэрэ хи-тІум икыухъэхэр тетынхэ фаеу ылытгъагъ. Илъэсишъэ заоу ащ пагъохыжыгъагъэм адыгэхэр еунэхушІэгъагъэх, нэбгырэ мил-лионным екхурэм шыцъу процен-титІу нылп адыгэ чІыгум кыи-нэжыгъагъэр, адыгэхэр заом хэкІодагъэх, уз зэфэшъхъафмэ арыллыкІыгъэх, Тиркуеми, араб хэгъэгъухэми арыхъажыгъэх.

Адыгэхэу ІэкІыб хэгъэгъухэм арыхъажыгъэхэм алоштыгъэ япсэуплагъэр джэнэтым фэдэу. А хэгъэгъумэ къарыкІыштыгъэ зекІолІхэми алъэгъуштыгъэ, зэхашІэштыгъэ адыгэмэ ячІыгу джэнэтыр кыизэратхырэм зэрэ-пэблагъэр. Ащ пае Темыр Кав-казым ичІыгухэр алэ кырагъэ-хъаным лъэкІ зилэ хэгъэгъу ин-хэр ренэу кІэнэцІыштыгъэх, адыгэхэр Урысыем зэрэгохъа-гъэхэр агу тедфэщтыгъэп. Урысы-ем кІуачІэкІэ кыизэрэфыримы-кыуштыр ашІэти, цыф лъэкпэ зэ-фэшъхъафхэу Темыр Кавказым исхэр агъэплъэхъунхэщ, зыкъа-рагъэлэтын, хэгъэгъу шъхъаф за-рагъэшныш, етІанэ ежъхэм зыІэкІалъхъажынын гухэлъхэр ялэхэу, хэкІыплэ зэфэшъхъафхэр кыаготыгъэх. Нахыбэу Іэубы-тыплэ ашІыштыгъэр, быслъымэн диныр зэраштагъэм кыпкыры-кІыхэзэ, зыфаехэр кыитпкы-рагъэхъаным пае дин экстремиз-мэр ары. АщкІэ игъэкІотыгъэу агъэфедэщтыгъэхэр тилъэкпэ-гъухэу КъокІыплэ Благъэм шы-псэуштыгъэхэр арых. Ахэм ара-пыбзэри зэрагъэшІэгъагъ, адыга-бзэри ащыгъупшэжыгъагъэп. ТхьамыкІэгъо шылакІэу зыхэ-фагъэхэм кыыхэкІыжынынхэм пае экстремистхэм ахышъхъоу кы-фаширэм энэцІынхэр адыгэмэ кыахэкІыштыгъэх.

Апэрэ экстремист-ваххабист-хэм адыгэ чІыгум кызагъэгъэ-жыгъагъэр япшІыкІубгъонэрэ илъэхэм якІэх лъэхъаныр ары. Бэ ашыгъум загъэбыслъымэнэу, загъэфедэу, ислъам дин кыа-бзэу Тхьэм быслъымэнмэ кыа-фыригъэхыгъэм имышыкІагъэ-

хэр бэу кыыхъагъэхэу, ахэр ди-ным хэукъэбзыкІыгъэнхэ фаеу алозэ, адыгэмэ хабзэ афэхъугъэ ислъам диным кыебъныштыгъэ-хэр. Ар яушъхъагъоу адыгэ шэн-хабзэхэр шагъэзыештыгъэх. На-фэба, зишэн-хабзэхэр чІэзынэрэ цыф лъэкпкыр мэкІоды, етІанэ узэрэфаеу бгъэлорышІэнэу амал огъоты.

А лъэхъаным адыгэ чылэмэ адэсыгъэ ефэндыхэу адыгэ ха-бзэм пэблэгъэ ислъам диныр зе-зыхъэщтыгъэхэр алоні-ашІэни амышІэжъэу, шъхъэчъэ-псачъэ-хэу кыагъэнэгъагъэх. Ахэр тэ кыиднэгъэсыжыгъэр а лъэ-хъаныр зынэгъу кІэкІыгъэ лы гъэсэгъэшхоу, тхакІоу Хъан-Джэрий ары.

Адыгэмэ ашъхъэкІи, апсэкІи аштэгъэ дин зэгъэфагъэр а лъэ-хъаным кыафэгъэгъэнэжыгъэр большевикмэ кыдахыгъэгъэ хабзэр ары. Экстремист-вахха-бистхэу адыгэ чІыгум кыинэгъа-гъэхэм, революционер Урысыем кызышъхъум, сыгу-сыбгъэ ало-зэ кІатхъужыгъагъ, тиефэндхэ-ми жы кыащжыгъагъ, ау бэрэ гуфит-шъхъафитхэу диныр алэ-жынынэу амал агъотыжыгъагъэп: коммунистхэр шъхъас амышІэу сьд фэдэ дини ебъныштыгъэх.

Совет хабзэм илъэхъанэ тэ тыкыыхъухъагъ, Тхьэр тшІошп мэхъуми, диным тыпэлпчъэу тыкыэтэджыгъ. Джы мары, ныб-жышхуи тилэ тыхъугъ, ау нмази тымышІэу, нэкІыри тымылгыгъэ, ислъам диным имэфэкІхэр шъэфкІэ дгъэмэфэкІхэу илъэ-сипшІ пчъагъэ кыэтхыгъ. Джы ислъам диным тыпэбэнэжы-гъэу, мэщтыр кІэракІхэр тэшІых, ау ахэм адыгэу кыакуалІэрэр макІэ, нмаз зышІырэри бэп. Тянэ-тятэхэу диным ифэлэ-фа-шІэхэр сьд фэдэ лъэхъани шъэф-кІэ яунэмэ ащызгъэцакІэщты-гъэхэр дунаим екыжыгъэх, джы тэ, непэ тыкызэхъагъэхэм, ти-дини, тиадыгэ хабзи зэголхэу дгъэцакІэхэзэ, титхъэшІошъ-хъуныгъэ дгъэпытэным ычІы-плэкІэ, я ХІХ-р лъэшІэгъум икІэхъхэм адэж тилъэкпэ зыхэ-фэгъэгъэ тхьамыкІагъом хэуцо-жыным ишынагъо фэдгъэгъэ-жъэу едгъэгъагъ.

ДинимкІэ кыиКІхэмэ, тхъэ-шІошъхъуныгъэ зилэхэм агухэм нахъ псынклэу уанэсын зэрэ-плъэкІыштыр экстремистхэм кыагурылауагъ. Тигъунэгъу рес-публикхэу Дагыстаным, Чечэ-ным, Ингушым, Къэбэртэе-Бэлъ-къарым, Къэрэшъэ-Шэрджэсым дин укІэкІо-хъункІэкІо купхэр шызэхашъхъэм ахэр пылгыгъэх, ау шынэгъончъагъэмкІэ феде-ральнэ кыулыкъум иофышІэ-хэми, прокуратурэми, милици-еми акІуачІэ зэхэлъэу, экстре-мист лъапсэ зилэ ныбжыкІэ купхэу зэхашъхъагъэхэр мы-хъунхэр ашІэнхэм нэмысхэзэ, зэбгырагъэгъэгъэх, ІэкІыб хэгъэ-гумэ кыацагъэхъазырыгъэхэми, ахэм тиреспубликхэу агуахъэхэр зы-кыуацагъэхэми псынклэу яжы-кыащэ макІэ ашІыгъ. Югосла-вием кыиКІыжыгъэгъэ Цэй Рэ-

мэдан тибыслъымэнхэм азфагу зэмызгъыныгъэхэр кыирилъ-хъанхэ ылыэкІыгъ. Ахэм ауж Из-раиль шыщ кІэлакІэу Мас-лъамани тикъалэ кыэкІуагъ. Мыекъопэ кыэралыгъо техноло-гическэ университетым шеджэ-нэу чІахы, бэ темышІэу обще-житием «тхьэлъэлупІэ» унэ цы-кІу кыишъызэлупыгъ, дезыгъэ-штэштхэр студентмэ кыахыгъо-тагъ. Ахэр зэгъусэхэу Дагыс-тан укІэкІо куп шъэф шызэхэ-зыщгъэ Рэмэзанэм нэлусэ фэ-хъух, ахэр ябазэ Рэмэзанэм ещэ-хэщ, арапыбзэм игъусэу Іашэ-хэр зэрэбгъэфедэштхэр, узэрэ-зошт шІыкІэр арагъашІэ. Нэ-ужым Маслъамани гоуцогъэ

Тхьэм ащ фэдэ шылакІэм тышъухъум.

Сетэм Адыгеим кыегъэгъэжышъ, хъункІэкІо куп зэрэзехишъшт шІы-кІэхэр ІэкІэлъэу илоф бзаджэ ыуж ехъэ. ЯбзэджэшІагъэхэмкІэ ящыкІэгъэшт Іашэр кыищэфы-нэу Краснодар кІозэ, ГИБДД-м илофышІэхэм кызагъэуцукІэ, зы милиционер еукы, нэбгыри-тІум улэгъэ хылтэхэр атырещэ, ау ежыри аубыты. Сетэми, Ри-стэми, Маслъамани Иофхэр зы-зэхакы, кычІэщыгъ ежъхэм ядин «кыабзэ» имыгъэр аукІын-хэм, ядин итхэм ІэпыІэгъу афэ-хъунхэм, ухъумэкІо органхэм ахэтхэр укІыгъэнхэм цыфхэу аго-уцагъэхэр зэрэфагъасэщтыгъэ-хэр. Ристэ кІалэу Мыекъуапэ шыпсэуштыгъэр нэужым Нал-щык зыкышъызылэгъэгъэ эк-стремистхэм ягъусэу хабзэм иофышІэхэм кыазоожыгъэ фэ-хыгъэ. Ахэм ибэ нахыбэу дин нэпцІымкІэ дагъэхыхэрэр чылэ-мэ адэс кІэлакІэхэу емыджа-гъэхэр, ИофшІэн зымыгъотхэрэр, пыдзы ашІыгъэ фэдэхэу кыанэ-хэрэр ары.

Тэ тидини, тищыІэкІэ-псэукІи зэщызыгъэкъоным пылгыгъэхэм тиреспубликэкІэ яфэшъуашэ арагъэгъотыгъ: Цэй Рэмэдани, Маслъамани, ахэм анэмыкІхэри Урысые Федерацием илъэс пчъа-гъэкІэ кыихъанхэ фимыгъхэу ра-гъэкІыгъэх, ау ахэмкІэ Иофыр ухыгъэ хъурэп. Тэ зэкІэмэ анахъ шыкІэгъэшхо тфэхъугъэр ягъэ кыагъэкІонэу кыитхъахъэхэрэм, ахэм тицІыфхэу агуахъэхэрэм мыхъунэу ашІэхэрэр тэлъэ-гъуми, зи зэрэтымылорэр, зыпа-

ри мыхъурэм фэдэу, тэ кыитщэ-рэмыхъэхи, ашІэ шІоигъор арэшІ тэлэшъ тызэрэщысыр ары. Ары зэкІэмэ анахъ тхьамыкІагъор. Тиорганхэм тэ ІэпыІэгъу тафэ-мыхъумэ, ахэм эепстэури афы-зэшІокІырэп.

Экстремистхэм анахъ бзэджэ-шІэгъэ тхьамыкІагъоу зэрэхъэ-рэмэ ащыщ цыф лъэкпэ зэхэдз зэрашІырэр. Совет хабзэм ты-ррпсэуфэ лъэкпэ зэхэдз зышІы-хэрэр пхъашъу агъэпшыненщты-гъэх. Демократие шылакІэм ты-зыхахъэм, Іэпэдэлэл ашІыгъа-гъэхэм а Иофыгъо иныр ахэфагъ. Тихэгъэгъушхо ичІыплэ зэфэшъ-хъафхэм тхьамыкІэгъошхохэр кыащыхъухэу ригъэгъэгъагъ, ныбжыкІэ купхэр зэ-хахъэхэти, ц І ы ф ы р ы к І ы ш ь о зэрэшІуцІэм, е зэрэгъо-жыым, е нэ-мыкІ теп-лъэ-Іуплэ зэрилэм пае аукІыштыгъ, журтхэм ясынагогэ-хэр агъэс-тыштыгъэх, ахэм ачІа-хъэхэти, Тхьэм елъэ-І у х э р э р, дин пащэ-хэр агъэкІо-дыштыгъэх.

Цыф лъэкпкхэр бзэ зэфэ-шъхъафхэм арыгушыІэхэу, зэте-мыфэрэ культурэхэм арылажъэ-хэу, ау зэрэлытгъэхэ зыхъугъэм кыишъыкІэдзагъэу непэ кыизнэ-сыжыгъэм лъэкпэ зэхэдз пшІы-ныр, о уилъэкпэ нэмыкІ цыф лъэкпкхэм анахъ дэгъоу, анахъ Іушэу пылгытэныр кырагъэкІу-рэн, ащ фэдэ цыфхэр мыжъо лэшІэгъум кыихъагъэхэу алъы-тэ. Ау етІани тиекстремистхэм Азие Гурытым шыщхэр, цыф шІуцІэхэр, Кавказым икІхэрэр загъорэ аукІых, цыф лъэкпкыр непэ лъэганлэу зынэсыгъэм кы-рагъэлпсыхы. ЗэкІэ цыф лъэкпэ зэфэшъхъафхэу дунаим тетхэр зэфэдгъэдэнхэ зэрэфаер, шып-кыэ дэдэмкІэ, зэрэзэфэдэхэр экс-тремистхэм кыагурылорэп. Ар агурытымыгъалоу, яеплъыкІэ шыщ тымышІэу ташІокІы хъу-штэп.

Дин экстремизмэм тыпэуцу-жыным пае республикэми, Краснодар крайми арыс быслъы-мэнхэм япащэхэм чэзыу-чэзыоу чылэмэ адэс ефэндхэм зэлү-кІэхэр афашІынхэ фае. Бэ ди-ным хэшІыкІ куу физимыІэу непи ефэндэу тилэр. Дин экс-тремизмэм иягъэу кыэкІон ылыэкІыштыр ахэм агурыдгъэ-Іон фае. «Іэнэ хъураехэр, семи-нархэр зэхатщэ хъумэ, тхъэ-шІошъхъуныгъэр зыгу илъхэм ахэхъошт, ефэндхэм цыфмэ апагъохырэ гушыІэхэми акІуачІэ

нахъ лъэш хъушт. Гъэзетхэм, радио, телевидением яамалхэр дгъэфедэнхэ фае, хъугъахэм зы-детымыгъэхыхэу тыналэ зыте-тыдзэн фаехэм нахыбэрэ та-тегушыІэныр кыиттефэ. Тызэ-мыбэнэу, гушыІэ Іаехэр зэфэты-мыдзхэу, лытэныгъэ зэфэт-шІымэ, тидин дгъэлъапІэзэ, ІэпыІэгъу тызэфэхъун тлэкІышт.

ТиньбжыкІэхэр арых дин экстремистхэм нахыбэу зылэ-кІаубытэхэрэр. Ар кыадэтымы-гъэхъуным пае тиньбжыкІэхэм сэнэхъат агъотыным зэрэфэхъа-зырхэм нахъ мымакІэу культу-рэ ахэлъыныр, спортым фэшэ-гъэнхэр зыщыдгъэгъупшэ хъу-штэп. НыбжыкІэхэр ренэу Іоф горэм пыдгъэлъынхэ фае, агу зыфэшгъэ Іофхэр загъоткІэ, мыхъунхэм ягушшысэштхэп.

Тэ, адыгэхэм, тижъхэр дгъэ-лъапІэхэу, яло кыитхъахэу тигъа-шІэ кыэтхы. ЕтІани сьд фэдэ обществу илэ шІошъхъуныгъэр амыуконым ныбжыкІэхэри пылгы. А кІуачІэхэри зэрищы-кІагъэм кІэдгъахъэу тфэгъэфе-дэхэрэп. Чыжъэу тыклонэп, 2005-рэ илъэсым ибжыкхэ Іашэ-хэр алыгъэу Налщык иурамхэм кыагъэгъэгъэ адыгэ кІалэхэр ешъокІуагъэхэп, тутын ешъо-штыгъэхэп, кыиздэкІыгъэ чылэ-хэм цыф тэрэххэу ащалгытэ-щтыгъэх. Тэ талъэныкыокІи кІа-лэхэу, тибзылгыфгыгъэ ныбжыкІэ-хэу диным пылгыхэм а шэн дэгъу-хэр ахэлъхэу ало, ау сэ сшъхъэ-кІэ сырихылаагъ ефэндхэм язэ-ІукІэу чыплэ горэм пашІыгъа-гъэм адыгэ кІалэм адыгэ лЫ-жышхом Іапэ фишІызэ, «Уп-цІыус о, пцІыхэр кыизэхолъ-хъ» зэрилогъагъэр. Адыгэ бзы-лъфыгъэ ныбжыкІэм ынэхэр кыиригъэкІыхэзэ, ымакъэ тІуп-шыгъэу адыгэ лЫжыгъэ пхъашъу кыазэрапэуцужыгъагъэми а чыплэм сыгу ыгъэкІодыгъагъ. ИлъэсипшІ пчъагъэу кыээгъэ-шІагъэм слэгъугъэп ащ фэдэ Іэдэбынчъагъэ тиньбжыкІэхэм зэрэхъэу. Адыгагъэ пхэлэмэ, зы-Іаж, уижъ гъашІо, гушыІэ Іае ужэ кыидэмыгъэкІ, ори жы зы-уэрэхъуштыр зыщымыгъэ-гъэхэр. Джашыгъум ори пшъхэ олытгъэжы, цыфхэми лъытэ-ныгъэ кыипфашІышт.

ТикІалэхэр диным пыщагъэ-хэ хъугъэмэ, тэри, ны-тыхэм, зыпыхъэгъэхэ диныр зыфэдэм, езгыгаджэхэрэм, ащ игухэлъ-хэм защытымыгъэгъуазэмэ, кІэ-гъоожыкІаеу тыкІэгъоожышт. Арышъ, нахыжъхэми, нахы-кІэхэми тызэгурылоу, тидини, ти-шэн-хабзэхэри дгъэлъапІэхэу, хэгъэгъум илэ хабзэм ишапхъэ-хэм татэтэу тыпсэумэ, дин экс-тремизмэми зыщытыухъумэшт, сьд фэдэ кыиныхъохэр кыитфы-кыокІэхэми, тыгумэ шІу арылгъу тызэкъотмэ, тигъашІи, тигъогуи дахэ хъуштых.

БЭДЖЭНЭ Мурат.

Тарихъ шІэныгъэхэмкІэ доктор, профессор.

НЫБЖЫЫКІЭХЭМ ЯПІУНКІЭ АМАЛЫШІУ

Адыгэ Республикэм лъэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб къралхэм ащыпсэурэ тилъэпкьэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи кърбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет макъэ кьегъэлу патриотическэ плуныгъэ темэр кърбар жъугъэм иреспубликэ амалхэм нахьышІоу къащыгъэ-лъагъохэр къыхэгъэщыгъэным тегъэпсыхьагъэу я ІХ-рэ Урысые зэнэкъокъоу «Урысыем ипатриот» зыфиІорэм ирегион чэзыу 2010-рэ ильэсым зэрэзэхашэрмкІэ.

ПечатымкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ Федеральнэ агентствэм Урысые Федерацием оборонэмкІэ и Министерствэ, Урысые Федерацием и Правительствэ дэжъ шызэхэщэгъэ Урысые къралыгъо дзэ тарихь-культурэ Гупчэр, ныбжыкІэхэм яІофхэмкІэ Федеральнэ агент-

ствэр игъусэхэу зигугъу кърэтыгъэ зэнэкъокъур зэхашэ.

Зэнэкъокъум хэлэжъэнхэ альэкІышт кърбар жъугъэм иэлектроннэ амалхэу ыкІи тедзэнымкІэ иамалхэу регистрацие ашІыгъэхэр, авторхэу (автор купхэу) зэнэкъокъур зыщыкІорэ лъэхъаным — 2009-рэ ильэсым Іоныгъом и 1-м шегъэжъагъэу 2010-рэ ильэсым мэкъуогъум и 15-м нэс — зиматериалхэр республикэ, муниципальнэ СМІ-хэм къащыхэзыутыгъэхэр.

Мыщ фэдэ темэхэмкІэ зэнэкъокъур зэхашэ:

1. Фронтыр — заом иветеранхэм, наградэу къафагъэшышогъэхэм, фронтым лыхъужьыныгъэу шызэрэхъагъэм, партизан заом, непэ заом иветеран-

хэм япсэукІэ яхьылэгъэ материалхэр.

2. Тылыр — заом илъэхъан зэрэлэжъагъэхэр, фронтым зэрэделэгъэхэр.

3. Заом икІэлэцІыкІухэр — заом зІлахь хэзышІы-хэгъэ, тылым шылэжъэгъэ, концлагерхэм гъэрэу адэсыгъэ кІэлэцІыкІухэр, къадзыхъэгъэгъэ Ленинград дэсыгъэ кІэлэцІыкІухэр, заом икІэлэцІыкІухэм непэ ящыІэкІэ-псэукІ.

4. Теклоныгъэр кызыфыдагыгъэхэр — лэжъэнымкІэ, дзэ къулыкъум ихьынкІэ, Хэгъэгум цухъумэнкІэ хэбзэшІоу шыІэхэр лъуж-хэм лъагъэкІотэныр, цыфхэм лыхъужьыныгъэ зэрэ-зэрэхъагъэмкІэ хэгъэгум итарихь ехьылэгъэ шІэ-жъыр кърэхъумэгъэныр, джырэ ныбжыкІэхэр,

ныбжъ гурыт зІІэхэр — Урысыем ипатриотых, джырэ лыхъужьыгъэхэр — къралыгъо, коммерческэ, общественнэ организацие-хэм яІыкІох, дзэкъулы-кърушІэх, кІэлэеджакІох, студентых, джырэ лъуж-жым ищыІэкІэ-псэукІ.

5. «Теклоныгъэм имемориал» — заом шыфэхыгъэхэм яшІэжъ кърэхъумэгъэ-ныр, лыхъун ІофшІэхэм афэгъэгъэгъэ отрядхэр, Хэгъэгум ззошхом итарихь шыпкыагъэ хэлъэу кърэ-гъэлэгъэгъэныр.

Зэнэкъокъум хэлэжъэнхэмкІэ лъапсэ мэхъух заявкэу, кърбар жъугъэм иамалхэм япашэ зыкІэтхэжыгъэ анкэ-тэу, материалхэу кырахы-лэхэрэр. Зэнэкъокъур зэрэ-зэхашэр шІыкІэр, заявкэр ыкІи зэнэкъокъум хэлажъэрэм иан-

кетэ зыфэдэр Роспечатым исайтэу www.farpmc.ru зыфи-Іорэм ижъугъэгъэшт.

Зэнэкъокъоу «Урысыем ипатриот» зыфиІорэм ирегион чэзыу хэлэжъэнхэм пае ІофшІагъэхэр мыщ фэдэ чІыпІэм агъэхъынхэ фае: 385000, кб. Мыекъуапэ, ур. Крестьянскэр, 236, Адыгэ Республикэм лъэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб къралхэм ащыпсэурэ тилъэпкьэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи кърбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет. 2010-рэ ильэсым мэкъуогъум и 17-м нэс документхэр алахыштых.

Я ІХ-рэ Урысые зэнэкъокъоу «Урысыем ипатриот» зыфиІорэм ирегион чэзыу шытекІохэрэм яІофшІагъэхэр зэнэкъокъум ифиналэу Москва шыкІоштым агъэхъыштых.

Патриотизмэм, Хэгъэгум къулыкъу фэхьыгъэным, Хэгъэгум ззошхом илъэхъан советскэ цыфхэм лыхъужьыныгъэу зэрэхъагъэм яхьылэгъэ статья, кърэтын анахь дэгъухэр къыхэгъэщыгъэнхэм пае Хэгъэгум ззошхом Теклоныгъэр кызышыдагыгъэр илъэс 65-рэ зэрэхъурэм тегъэпсыхьагъэу Адыгэ Республикэм кърбар жъугъэмкІэ иамалхэм азыфагу зэнэкъокъоу «Теклоныгъэр кыдэзыхыгъэхэр» зыфиІорэр зэрэщызэхашэрэм фэгъэхьыгъэ Положениер

1. Зэдэгъэфедэрэ положениехэр

1.1. Патриотизмэм, Хэгъэгум къулыкъу фэхьыгъэным, Хэгъэгум ззошхом илъэхъан советскэ цыфхэм лыхъужьыныгъэу зэрэхъагъэм яхьылэгъэ статья, кърэтын анахь дэгъухэр къыхэгъэщыгъэнхэм тегъэпсыхьагъэу кърбар жъугъэм иамалхэу кырахыгъэхэрэм ыкІи иэлектроннэ амалхэм азыфагу республикэ зэнэкъокъур шызэхашэ гухэлъ гъэнфэгъэ зІІэ республикэ программэу «2008 — 2010-рэ ильэсхэм Адыгэ Республикэм шыпсэухэрэм патриотическэ плуныгъэ тэрэз ягъэгъотыгъэныр» зыфиІорэм (Адыгэ Республикэм и Къралыгъо Совет — Хасэм 2007-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 5-м ышІыгъэ унашъоу N 613-ГС-р зытетымкІэ аухэсыгъэм) диштэу.

2. Зэнэкъокъум игухэлъхэмрэ ипшъэрылхэмрэ

2.1. ЗэнэкъокъумкІэ гухэлъэу яІэхэр — Хэгъэгум ззошхом илъэхъан зи Чыгу псэемыблжъэу кърэзыхъумагъэхэм шысэ атырахызэ, Адыгэ Республикэм шыпсэухэрэм япатриотическэ зэхашІэ зыкьегъэлэтыгъэныр, ныбжыкІэхэр я Родинэ рыгушхохэу плугъэнхэр, Урысыемрэ Адыгеимрэ яфэгъэшошэ образ кърбар жъугъэм иамалхэм къащыгъэныр ары.

2.2. Зэнэкъокъум ипшъэрылхэр — Адыгэ Республикэм шыпсэухэрэм патриотическэ плуныгъэ тэрэз ягъэгъотыгъэным тегъэпсыхьагъэ къралыгъо программэм ипхырышын кърбар жъугъэм иамалхэр чанэу хэгъэлэжъэгъэнхэр, патриотическэ плуныгъэм фелорышІэрэ теле-, радиокъэтынхэм, гъэзет статьяхэу социальнэ мэхъанэ зІІэхэр кърбар жъугъэм иамалхэм агъэхъазырынхэм ыкІи цыфхэм ахэр альагъэІэсынхэм кІэгъэгъушІугъэнхэр ары.

3. Зэнэкъокъур зэхэзыщэрэ

3.1. Адыгэ Республикэм лъэпкь

ІофхэмкІэ, ІэкІыб къралхэм ащыпсэурэ тилъэпкьэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи кърбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет.

4. ЗэнэкъокъумкІэ шапхэу шыІэхэр

4.1. Зэнэкъокъум хэлэжъэнхэу рагъэблагъэх Адыгэ Республикэм иэлектроннэ СМІ-хэм, хэутынымкІэ и СМІ-хэм яжурналистхэу, яредакциехэу (авторхэу ыкІи автор купхэу) зэнэкъокъум игухэлъхэмрэ ипшъэрылхэмрэ ащыгъэнфэгъэ Іофыгъохэр кърэзыгъэлъагъохэрэр.

4.2. Зэнэкъокъум кырахыгъэхэр альэкІышт хэутыгъэ материалхэу, теле-, радиоматериалхэу, рубрикэхэу, материалхэм яциклэхэу 2010-рэ ильэсым ищыІэ мазэ и 1-м нэс эфирым кырахыгъэхэр е кытырадагъэхэр.

4.3. Зэнэкъокъур мыщ фэдэ лъэныкьохэмкІэ зэхашэ:

«Гъэзет статьяхэмкІэ»

а 1-рэ чІыпІэр кърэзыхьырым — сомэ 4000,

я 2-рэ чІыпІэр кърэзыхьырым — сомэ 3000,

я 3-рэ чІыпІэр кърэзыхьырым — сомэ 2000 фагъэшъуашэ.

«Теле-, радиокъэтынхэмкІэ»

а 1-рэ чІыпІэр кърэзыхьырым — сомэ 6000,

я 2-рэ чІыпІэр кърэзыхьырым — сомэ 5000,

я 3-рэ чІыпІэр кърэзыхьырым — сомэ 3000 фагъэшъуашэ.

5. Зэнэкъокъум ІофшІагъэхэр зэрэхъагъэхэр шІыкІэр

5.1. Зэнэкъокъум хэлэжъэнхэм пае заявкэхэмрэ ІофшІагъэхэмрэ Адыгэ Республикэм лъэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб къралхэм ащыпсэурэ тилъэпкьэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи кърбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитетэу мыщ фэдэ чІыпІэм шыІэм Іэклагъэхъанхэ фае: 385000, кб. Мыекъуапэ, ур. Крестьянскэр, 236, тел.

52-46-91, факс 52-10-16, e-mail: kompech2@mail.ru.

5.2. Заявкэм шыагъэунэфыкІы авторым (автор купым) ышІэ, статья (сюжетым, кърэтыным) ышІхъэ, СМІ-р зыфэдэр, кызыхаутыгъэ, эфирым кызыхыгъэ мафэр. ІофшІагъэр зиемрэ СМІ-м ипашэрэ заявкэм кІэтхэжых.

5.3. Къыхаутыр тедзэгъухэм яІофшІэхэм статья иоригинал арахыгъэнхэу амал шымыІэ зыхъукІэ, ксерокопиеу авторым ышІэрэ ар кызыхаутыгъэ мафэмрэ зытетхагъэр аштэ.

Тележурналистхэм DVD-м е CD-м атетхэгъэ материалхэмрэ сценариехэмрэ кырахыгъэнхэм пае. Радиожурналистхэм аудиокассетэхэр, сценарием, репортажым якопиехэр кырахыгъэнхэу фае. ІофшІагъэу къагъэхьыгъэхэрэм зэнэкъокъум хэлажъэрэм ышІэ, ителетон номер, материалхэр зэрэклорэ такыкь пчъагъэр атетхэгъэнхэу фае. 2010-рэ ильэсым шэкІогъум и 1-м нэс заявкэхэр аштэ.

6. Зэнэкъокъум икІэуххэр зэрэ-зэфэхьысыжыгъэрэ

6.1. Зэнэкъокъум икІэуххэр зэфэхьысыжыгъэнхэм пае зэнэкъокъум иэзэхэщкІо комитет хэтхэм къахыгъэ жюри зэхашэ.

6.2. Зэнэкъокъум щатекІагъэхэр агъэнафэхэ зыхъукІэ, жюри хэтхэр мыщ фэдэ шапхъэхэм арэгъуагъэх:

ІофшІагъэу кырахыгъэнхэу зэнэкъокъум игухэлъхэмрэ ипшъэрылхэмрэ адиштэнхэм;

художественнэ-эстетическэ Іэпэ-Іэсныгъэр зынэсырэм;

профессиональнэ ІэпэІэсныгъэу ахэлъым;

темэр ямышІыкІэу кызэрэзІуа-хыгъэм;

шыпкыагъэ хэлъэу темэр кы-зэрэзІуахыгъэм.

6.3. Зэнэкъокъум ижюри ІофшІагъэу кырахыгъэнхэу ахэлъэ, зэнэкъокъум икІэуххэр зэфэхьысыжы ыкІи теклоныгъэ кыдэзыхыгъэхэр егъэнафэх.

6.4. НоминациехэмкІэ жюри апэрэ, ятІонэрэ, ящэнэрэ чІыпІэр афэгъэ-шъуашэ.

6.5. Зэнэкъокъум шытекІагъэхэм яхьылэгъэ унашъор жюри изэхэ-сыгъо шаштэ ащ хэтхэм азыныкьо нахьыбэмэ зыдырагъаштэ. Мэкъэ пчъагъэр зэфэдиз зыхъукІэ, жюри итхъаматэ зыдыригъаштэрэр ары теклорэр.

6.6. Жюри иунашъо ехьылэгъэу протокол зэхэгъэуцо, жюри итхъаматэ ащ кІэтхэжы.

7. Зэнэкъокъум шытекІохэрэм наградэхэр зерафагъэшъуашэрэ

7.1. Патриотизмэм, Хэгъэгум къулыкъу фэхьыгъэным, Хэгъэгум ззошхом илъэхъан советскэ цыфхэм лыхъужьыныгъэу зэрэхъагъэм яхьылэгъэ статья, кърэтын анахь дэгъухэр къыхэгъэщыгъэнхэмкІэ кърбар жъугъэм иамалхэм яреспубликэ зэнэкъокъу шытекІохэрэм 2010-рэ ильэсым шэкІогъум Адыгэ Республикэм лъэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб къралхэм ащыпсэурэ тилъэпкьэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи кърбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет наградэхэр шаратыжыштых.

7.2. Зэнэкъокъум икІэуххэмкІэ макъэ кызагъэлурэ нэуж мэфи 7 нахьыбэ темышІэу теклоныгъэ кыдэ-зыхыгъэхэм яхьылэгъэ кърбархэр гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» къащыхаурых ыкІи Адыгэ Республикэм лъэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб къралхэм ащыпсэурэ тилъэпкьэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи кърбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет иофициальнэ сайт рагъахъх.

Темыр-Кавказ фронтым инаступление ишлуагэкIэ 1943-рэ ильэсым, мэзаем и 18-м, Адыгеир нэмыцдзэ техаклохэм кьалэкIахыжыгы. Ащ кышцегъэжыагъэу а мафэр ильэс кьэс республикэм шыахгъэунэфыкIы.

Нэмыцхэм ядзэхэр Адыгеим мэзихэ зетхэм чылэхэм кьадэнэжыгыгэхэр бзыльфыгэх, лыжыых ыкIи кIэлэцIы-кIух. Хьулфыгъэ чэпхыгъэхэр экIи пIомы хьунэу фронт зэфэшхьафхэм алуыгъэх.

ГушцIэм пае, 1942-рэ ильэсым ишы-шхьэлэу мазэ тичылэу Къэбыхьаблэ апэу нэмыцитIу кызыдахьэр ары пIым тигъагъэу залытагъэр. Джащ фэдэу 1943-рэ ильэсым икIымафэ тикъуаджэ зыштэжыгыгэр красноармейцэ шыуитIу. ЛъэныкыуитIумкIи шэ закIо рагъэкIы-гъэп, узэони дэсыжыгыгэп. Нэмыцхэм гу-зэжыогъур ямафэу кIалэжыгыг, уакIэлъе-жыагъэми уакIэхьабынэу шытыгъэп. Пыир экIэкIожьымы чылэхэм кьэбар амышIэу, ахэр аужырэ мафэхэм кьэзэрэ-

зыгорэ зылушъульхьан, шъуишыхэми тIэкIу загъэспэфын. Бысым тымышхьунэу шытэп. Тихабзэп щагум кьыдэхьэгъэ хьакIэхэр арэуштэу дэдгъэкIыжыхэу, — ариуагъ унэр зыем.

— Тхьашъуегъэспэу, ау тызхэт купым тыкIэхьабын фае, зыкышцIадгъанэ хьу-штэп, — алуи, яшыхэм ячэпаохи, дзэкIолI нэбгыритIур ягъогу техьажыгы. Къоджэ урамым икIыхьагъэкIэ рыкIохи, етIанэ кьагъэзжыгы. Нэужым Улэпэ — Лэбэпэ лъэныкIом екIурэ шыудзэхэм ауж ихьэхи ахэхьажыгыгэх.

А мафэм шэджэгъоужхэм адэжэ чылэ гъунэ шьофым итэу шыудзэ зэрэрыкIуа-гъэр тэри тлэгъугъэ. А шыудзэр экIэ-кIожьырэ нэмыцдзэхэм ауж итэу кIо-щтыгъэ. Чэщым ыкIи кыкIэлъыкIогъэ мафэхэм топ омакэу кьэIугъэр бэ. А омакэхэр Красногвардейскэ район лэ-ныкIом ыкIи ЛэбэрыкI кьарыкIы-щтыгъэх.

Нэмыцым тызеубытым ильэхьан гене-ралэу СултIан Кьылыш-Джэрые тIогъо-гогъо Къэбыхьаблэ кьэкIуагъ. Ятлонэрэу

зиIэшлагъэр кьэгъотыгъэным ауж ихьа-гъэх. Джауштэу район полицайхэм ыкIи нэмыц комендатурэм ащ Iофы зырагъэ-шIи, ракетэр дэзыфягъэм бэрэ лыхьу-гъэх. Ау ар кьэгъотыгъошIугъэп.

Мыщ фэгъэхьыгъэу нэужым кьэбар кьыIотэгъагъ а лъэхьаным район мэкъу-мэщ гъэлорышIапIэщтыгъэм Iутыгъэ агро-номэу Хьунэго Муслымэт. Бзыльфыгъэм кьызэриIотэжыгыгъагъэмкIэ, чылэм шчы-шэу, шазымашIэ кьэкIуагъэу шчысэу-щтыгъэ лIыр полицай гъэлорышIапIэм кIуи, ракетэр дэзыфягъэр ылъэгъугъэу, ар мэкъумэщ гъэлорышIапIэм иагроном шхьалэу Iоф зышIэщтыгъэ кьэндзал кIа-лэр арэу ариуагъ.

А кIалэм иIофшIакIэ ар зыхэтгыгъэхэм агу рихьыштыгъэ, исэнэхьаткIэ шIэныгъэ куу иIагъ, цIыфыгъэ шапхьэм итэу кол-лективым хэтгыг. Ежыр Шэуджэн ыкIи Кошхьэблэ районхэм кьахиубытэрэ кьэн-дзал кьутырхэм ашышыгъэп, Татарстан лъэныкIор ары кьыздикIыгъагъэр. Ар полицай гъэлорышIапIэм кьарагъащи еупчIыгъэх, иуни, ишагуи, икьакъыри кьалыхьыгъэх, ау зи кьагъотыгъэп. Агро-ном кIалэм кьэбар тэрэз кыкIэрахыгъэп, зэрагъэмысэрэ Iофыгъом хэшIыкI зэрэ-фыримыIэр ариуагъ. Политикэм зэрэпэ-чыжэр, мэкъумэщ Iофым ыгукIэ фэща-гъэу зэрэпылтыр кыхигъэшэу, шIы кы-зэрэтыралыхьэрэм зэремызэгъырр агу-ригъаIуи, кабинетым кычIапIушшыгъэ. Ау кьеупчIыгъэ полицайхэм ашышхэр кьыдэкIуатэхи, дэкIояпIэм кышыцу-гъэх. Унэм кыкIыжыгыгъэ кIалэр кьызэ-плъэкIыгъэти, «мы хьэм кыльфыгъэм зыгорэ кьомылгыгъэм кьызэплъэкIы-жыштыгъэп» алуи, кIэрахьокIэ лъыуа-гъэх. ИцIушIащэр кьэндзалым ылъэдакъэ зытефэм зэхэфагъэти кум рагъэгъуалыхьы, ХьатыгъужыкыкIом сымэджэхым ащагъ. Ащ чIэлъэ, иуагъэ дэхэклаеу хьужыгыгъэ, ау теуцон ылъэкIыштыгъэп. Бэщ ымы-лыгъэу зекIощтыгъэп. 1943-рэ ильэсым ишылэ мазэ нэмыцхэр экIэкIожьыхэ зэхьэм чэщ горэм район полицие гъэIо-рышIапIэм ипашэхэм ашышхэр сымэджэ-щым кIохи, врачхэм, медсестрахэм ямы-упчIыжыхэу кIэлэ улагъэр чIащи, линейкэ зэкIэшлагъэмкIэ Iуащыгъ. Непэ кызынэ-сыгъэми ащ кьехьулагъэр ашIэрэп. Ау кьоджэдэхэм кьэбарэу ахэлыгыгъ Фар-зэ имыл гъуанэ горэм зэкIоцIапхи псаоу радзагъэ. КьызэраIуатгъытгъэмкIэ, кьэн-дзал кIалэр советскэ разведчикыгъ, ау ар кыушыхьатэу документ шылэп.

Заом ильэхьан нэмыцхэм мэзихым тызайгытым гъэзет кьыдагъэкIыштыгъэп, радио тилагъэп, телефонри джащ фэдэгъэ. 1943-рэ ильэсым шылэ мазэм и 29-м ти-дзэхэм Мыекъуапэ шхьафит зэрашIы-жыгыгъэр кьоджэдэхэм ашIагъэп. Ары пакIошэ, Адыгеир а ильэсым мэзаем и 18-м Дзэ Плъыжыым идзэкIолIхэм зэра-штэжыгыгъэми тышыгъозагъэп. КъэсшIэ-жыырэр нэмыцдзэхэр тичылэхэм адэ-кIыжыкIи тидзэхэм кьызагъэзжыгъэм зы тхьамафэм ехьу тешIагъэу партийнэ ыкIи советскэ IофышIэщтыгъэхэу партизанхэм ахэтыгъэхэр, дзэкIолIхэр ыкIи нэмыкI цIыфхэр бэу зэгъусэхэу тикъуаджэ зэлукIэ зэрэшашIыгъагъэр ары. Ащ кышыгышIы-лагъэх зэхашэжыгыгъэ районым илIыкIохэр, партизанхэм ахэтыгъэхэр, дзэкIолI пашэ-хэр. Ахэм хагъэунэфыкIыгъагъ советскэ дзэхэм Темыр Кавказым пашыгъэ на-ступлениер 1943-рэ ильэсым шылэ ма-зэм иапэрэ мафэхэм зэрэрагъэжыагъэр, пIым идзэхэм чIэнагъэу ашIыгъэр зыфэ-дизыгъэр. ХьатыгъужыкыкIом кьоджэ Со-ветри, колхозэу Шэуджэнным ыцIэкIэ шы-тыгъэри зэрэзэхашэжыгыгъэхэр, джащ фэдэу шIэгъэн фаехэр кьаIуагъэх.

Мэфэ заулэ тешIагъэу ублэпIэ ыкIи гу-рыт еджапIэхэр кьызыIуахыжыгыгъэх. КIэ-лэегъаджэхэм унагъо пэпчэ кьакIухьэзэ еджакIохэр икIэрыкIэу атхыжыгыгъэх. Тэри еджэныр едгъэжыжыгыгъэ. Ау тхылыи, тетради, ручки тимыIэу бэрэ теджагъэ. Ты-зытетхэщитыр шылагъэп. Тхыль е гъэзет тхьапэжэ зиIэм инасыпыгъ, джащ тетхэ-щтыгъэх пырамыжыпысыкIэ. Класс кIоцI-хэр агъэплъыштыгъэхэп. ЗэрэIэпцIэ-лъапIэхэм кыыхэкIэу нахьыгъэр еджакIо кьакIощтыгъэп. Охьтэ Iэягъ тызыхэты-гъэр. Арэмылэгъужь тинепэрэ ныбжы-кIэхэм тикIэлэгъум тыкызхиубытэгъэ кыным фэдэ.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.

Сурэтым итыр: **Кавказыр кьызэрау-хьумагъэм фэгъэхьыгъэ медалыр.**

ТИНЫБЖЫЫКИЭГЪУР ОХЪТЭ ДЭЙ ТЕФЭГЪАГЪ

фэкIыхэу чылэ зэпэлусхэм адэтыгъэх. Шыур шыоу, машинэхэм кьачыхьэу, ти-урам шхьалэ кьырычэхэмэ, етIани кьа-гъэзэжыгъэу а мафэм дэтыгъэх. Шэджэгъо-ужхэм адэжэ зи дэтыжыгыгъэп. Ау нэмыц шыу горэ чыжыкIэ кьакIоу, нахь тэрэ-зэу кьэпIон хьумэ, гузэжыогъур имафэу, хигъэкIырэр шIомакIэу кьызэрэлъэгъуа-гъэм гу лыстагъэти, сыкьэуцугъ. Къэсы-мэ, шы джадэ тес, нэмыц автомати шIо-хэлъагъ. КъысэкIуалIи ежы ыбзэкIэ зы-горэ кьысиIуагъ, ау кьызгурыIуагъэп. ЕтIанэ зэхэсымышIыкIырэ бзэм сыкы-гъэщыгыгъ. Къэгубжи, мо нэмыц кIэлэ тхьоплышхом кьамыш утIонкIагъэр кыштити, стхыцIэ кьеуагъ, ащ тетэу Iу-кIыжыи, ХьатыгъужыкыкIом лъэныкIом зы-ригъэхьыгъ. Пчыхьэ хьугъэу а шыу дэдэр тиурам зэрэрычэжыгыгъэр слэгъугъэ, ау ежым зыкьэзгъэлъэгъугъэп. КыкIэлъы-кIорэ мафэм шэджэгъоужхэм адэжэ со-ветскэ дзэкIолI шыуитIу кьуаджэм кы-дахыи, ащ тетэу тидзэхэр кьызэрэсыжы-гъэхэр тшIагъэ.

Мы мафэм кIэлэцIыкIухэм тиджэгоу тикъэлэпчъэлэу тылуыгъэ, район гупчэм ылъэныкIокIэ кыкIэу гъогум кьырыкIорэ шыуитIур кьэлэгъуагъ. Ахэр нахь бла-гъэу кьэсыхэ зэхьум, зилъэужыгъохэр ты-мышIэу зэкIэми тызэбгырычыжыгыгъ. Арэуштэу зэрэхьугъэм шыуитIум гу кы-лъати, тикъэлэпчъэлэу дэжэ кышыцу-гъэх. Унэм сымыхьажыгъэу шагум сьдэт-зэ, урысыбзэкIэ зы шыур кьэджагъ «моу кьакIо» ылуи. Тыгъуасэ нэмыц шыур кьа-мышымкIэ кьызэрэсэуагъэр сынгъу кIэ-тэу сышынэзэ тигъагу сыкыдэкIыгъ. Ау сызэрэпIэу кьэсшIагъ зэрэкрэсноармей-цэхэр. ШыуитIур IашэкIэ узэндэгъэх, жьогъо тамыгъэхэри ахэсэлъагъох. Зым автомат шIохэлъагъ, адрэм ишыплIэ дэлъ ручной пулемет. Гранатхэр агошIагъэх, шъэжыешехохэр, автомат дискхэр аго-лтых. Зы шыур кIэлэ кьопцIэшху, пэкIэ шIуцIэ тет, зэрэмыурысыр кыыхэщи, кав-каз лъэпкэмэ зэрашшыр гъуашэрэп. Ауэз кIэлэ тхьоплтыр кьэупчIагъ:

— Тыкыздэхьэгъэ чылэм нэмыцхэр дэсха?

— Непэ зи кьэлэгъуагъэп, ау тыгъуасэ зезэрэфэхэу дэтыгъэх, — сIуагъэ.

— Бэ хьуштыгъэха?

— Шыу плIырыплIэу ыкIи нахьыбэхэу шэджэгъоужым нэс дэтыгъэх. ПсынIкIэу, гузэжыохэу зечъэщтыгъэх. Машинэхэри бэу шызэблэчыгыгъэх, — асIуагъ.

Ежэжыынхэу фежыагъэхэу сызхэтыгъэ кIэлэцIыкIумэ ашыщ ариуагъ тыгъуасэ нэмыц шыур кьамышымкIэ кьызэрэсэ-уагъэр.

— Сыда кьызкIыоуагъэр? — кьэуп-чIагъ зыр.

— НэмыцызэкIэ зыгорэ кьыриуагъэ-ти, кьыгурымыIоу кьэщхыгъэти ары.

— УзэримыуыкIыгъэмкIэ «спасибо!» Iо, — алуи, шчыпцIыхэзэ тIури Iу-кIыжыгыгъэх.

А лъэхьаным чылэ кIоцIым шызекIо-гъуаеу псынжышхуагъ, етIэ кьодыем мыжбо темытэкъуагъэу, лъэсэу ухэкIын умылэкIынэу Iэягъэ. ШыуитIур а псынжэ гъогум тетэу кIохэзэ, ошIэ-дэмышIэу яшыхэм ялъэдэкъаохи, тигъунэгъу Цуа-мыкьохэм яцагу дэлъэдагъэх. «Стой!» макъэ гори кьэлугъ. А унэм нэбгыриш кыкIыгъэу, нахь гъогу гъушъэ лыхьы-хэу хэтэ гъунэм рыкIохэзэ, нэмыцых ашIошIи, красноармейцэ шыухэм кьа-гъэуцугъэх. Ахэр унэр зые ЦуамыкIо Ба-тырбий, чылэм шыщэу Хьажэукъо Мод ыкIи хьIушъо Шапсыгъэм шыщ пшы-наоу Шагудж Мыхьамод арыгъэх. А мэ-зихым пшынаор ядэжэ кIожьын ымы-лэкIэу кьыдэнагъэу Къэбыхьаблэ дэсыгъ, ЦуамыкIо унагъор ибысымыгъ.

— Моу кьэжыгъэз! — яджагъ авто-матыр афигъэпсызэ зы дзэкIолIыр.

Къэхьугъэр амышIэу кIыфыбзэ хьугъэ-хэу лишыр хатэм кыыхэкIыхи, шыуи-тIумэ азыфагу кьыуцагъэх.

— Шъусыд цIыфха? — яупчIыгъ зыр.

— Тыадыг, мы кьуаджэм тыщэспэу.

— Адэ тыкызышъольэгъум сьд пае зыжыгъэбылгыгъэ унэ кIыбым шъукъо-хьагъа?

— Унэ кьогъум тыкьохьагъэп, хэтэ гъунэр нахь гъушъэ фэдэу шытти, занкIэу зэпытчынышъ, нахь кIэкIэу мо гъогушхом тытэхьан гухэлэ тилагъ, нэмыкI тыгу кьэ-кIыгъэп. ШъукъэкIоми гу лыгътагъэп. Мыр сэрэ зиунэр. Мы нэбгыритIоу си-гъусэхэр садэжэ исыгъэхэти, тидэкIынэу тежыгъагъ, — ылуагъ Батырбий.

— Адэ мыр сьд цIыфа? — кьэупчIагъ дзэкIолI лIы кьуапцIэр Шагуджым Iапэ фиши. — Документ пIыгъа?

Ауштэу зыкIыкIэупчIагъэри кьэшIэ-гъогагъэ. Шагуджыр пэ кIыхэти, ынэгукIэ румын е нэмыц шIошIыгъэмэ кьэшIэ-гъогагъэ. Сьдэу шытми, ашIомытэрэзэу анаIэ кьытырадзагъ.

— Мы укыызкIэупчIагъэри адыгэ, пшынэо Iаз, — ылуагъ Хьажэукъо Модэ.

— Документым укыызкIэупчIагъ шхьа-ем, ар сэри сIыгъэп, чылэм удэсэу до-кументыр хэтэ зиджыбэ илыр.

— Сэ сидокументыр адыгэ пшын. Унэм шъукъеблагъи, мэкъэмэ дахэхэм шъуэз-гъэдэлун, зыгорэми шъухэлэнба шъуэ.

— КьыдгурыIуагъ. ШъузилIэужыгъэр зэдгъэшIэн фаети ары шъукыызкIэдгъэу-цугъэр. Зэо лъэхьан. Ащ емыкIу зи хэ-лэп, — алуагъ дзэкIолитIумэ. — Ау красноармейцэ шыухэр, тэтыехэр зышъу-лэгъугъэхэи зышъуыгъэбылгыжыгъэу, шъуафэчэфэу шъуапэгъокIын фае. Тэ тигъогу тытэхьажышът. ХьаркIэ.

— Уахьтэ шъуиIэмэ унэм шъуеблагъэх,

Шэжь

Тхаклор непи кьытхэт

Адыгэхэм бэрэ алоу зэхэп-хышт: «цыфхэр кьыпфэныкхофэ ушы». Мы гушылэхэм шыпкьэ ин ахэлъ. Шылэх опсэфэки, зыщымылэжьхэ ужи зидахэ афэмылотэклэу ащымыгушпэхэрэр.

Уегушпысэмэ, цыф гьэпсы-клэ-шыклэ хабзэхэр кьэбгьэгъу-нэхэ пшлонигомэ, акьыл иным, шлэныгъэ куум, лушыгъэм, лэдэбим, шыклэшлуагъэм, цыф хэбзэ тэрэзхэм уалъымыхъоу, уафэмыныкхоу, уаклэмыхъо-псэу сыдэуштэу ушылэн плэ-кышта?

А пстэур арыба шылакэм ылапсэри, цыф лэпкьэ зэфэшхьафхэри псэ пытэ, лэз пытэ зышыхэрэри. Джа шлу пстэур кьыгъэгъунагъ, ыухъумагъ, зэригъээзфагъ, ытхыгъ, ихудожественнэ произведе-ниехэмклэ кьытлыгъэлэсыгъ, кьытфырилотыкыгъ лыгтэныгъэ иныр зэпэсыгъэу, зыфашлэу, адыгэ лэпкьэ културэм, шлэ-ныгъэм, адыгэ литературэм лэзгъо нэф апхырызышыгъэу, ублэллэ-кьежыаплэм шытыгъэ тхэклошхоу Кларэщэ Тембот. Сыда зымыуасэхэр итхылы

гъэшлэгъонхэу «Шапсыгъэ пшъашъ», «Ны лушым ыпхъу», «Насыным игъогу», «Шыу закъу» зыфилохэрэр. Адыгэ лэпкьэ напэм тегъэ-чъыкыгъэ сурэтшыгъэх мыхэр.

Адыгэм идунэеплэыкыи, ищылэклэ-псэукии, игуклоцл эхашли, итеплэ-шъуаши, ишэпхъэ-хабзи, ыжэбзэ хабзи — бэ ащ кьауыгытэрэр. Лэпкьым шлоу ылэжыгъэр лэзныкыо зэфэшхьафхэмклэ мы произведение-хэм кьашилотыкыгъ. Ары зы-клэосэнчъэхэр. Кларэщэ Тембот цыф напэр тхыпхъэу ахэм ащи-гъэтхыгъ. — Джары адыгэр зыфэдэр! — ылоу.

Шур сыдым фэгъэхыгъэми шылэныгъэм шытеклон зэрэ-фаер клигъэтхъэу, писателым ушый дэгъухэр, зафэхэр или-тературнэ лыхъужь (герой) зэфэшхьафхэмклэ кьытфешых. Иобразхэр кьызэрэзэлухырэ шыклэу, шылэныгъэм ахэр зэрехуэлэхэрэм, тэ, цыфхэми,

тызэрэгъэплэжыкы, тызфегъэ-сакъыжыкы, дэгъум ахэмклэ тыфеплу. А. П. Чеховым игушылэ шэрыохэу, цыфым хэлтыр зэклэ

дэхэн, зэдиштэн зэрэфаер кьызышлорэр кьыкымылоты-кыжыгъу: ежь Кларэщэ Тембот илэпкьэ тхыдэ егъэунэфы, елэ-ты, адыгэр гъэсэгъэ-еджагъэ ышлымэ зэрэшлонигор кьыхэ-щэу, мыззу-мытлоу «цыфыгъэм» кьыуытырэ мэхъанэм лэзшэу ыналэ тетэу, ащклэ игушысэ орхэр кьызылэуыхы, кьыхегъэт-хыкылы. Хэти кьыкылоты-кыжырэп, ыгу зыфэгъоу, зы-фэгумэклырэ зыщыц адыгэ лэпкьым ишэн-хабзэхэр ыу-хъумэу, гъэсэпэтхыдэр кьеты, кьело.

Тхаклом мыщ фэдэ игушы-лэхэми ар кьахыш: «Чыплэу зэрытым елытыгъэу цыфыр гъэпсыгъэным мэхъанэ ил. Цыфыр зэклужыгъэу фэпагъэмэ лэзгъупхъ. Лэзгъупхъэу кьэ-лэагъорэр сыдымкли зэдиштэу гъэпсыгъэр ары». «Дахэм» бэ кьыуытырэр — Ioklэ-шыкли, теплэ-шъуаши, лэдэби, нэмыкли. А зэклэ кьэзыгъэгъунэрэр цыф

гъэсэгъэ дэдэр ары. Шылэныгъэм нахь гъэсэплэ инрэ дэгъурэ хьу-жырэп — шэлагъэрэ кьэраррэ зилэм маклэп кьыдэхъурэр.

Кьыгъэшлэгъэ ныбжь закъор арэп цыфыр зэралытэрэр, шлагъэу илэр ары. Ащклэ шылэныгъэм лэзуж зафэ пхыры-зышыгъэу, кьыпгъэзынагъэу, непи хэти зигушпысэ клэдэулыкэу, рыгъуазэу шыт тхэклошхоу Кларэщэ Тембот.

Итхылы нэклибгъоу кьызэгъо-хырэ пэпчэ сыдигъуи узэ-хишлыкэу кьыбдэгъушылэ, угу илэным тегъэпсыкыгъэ джэуапэу оштэ. Тхаклор непи зэхэтэхы, итхылыхэм адыги, чэчэни, уры-си, нэмыкл лэпкьэ зэфэшхьа-фыби яджэх адыгэр зэрагъашлэу, агъэунэфэу. Ар сыда зэрэмына-сыпыр!

Къэхъугъэу мылэжыкыны шы-лэп. Мэзэе мазэр тхаклом идунай зыхъожыгъэ маз. Ау акьыл зафэу, нэплэзгъу чанэу, мыпшъыжыгъэу адыгэ лэп-кьым фэлорышлэу псэугъэ Кларэщэ Тембот зыеу, зыщыц адыгэм игушпысэ хэтышт, шлэжь инн фырилэшт.

МАМЫРЫКЪО Нурыет.

Цыфыр зыгъэдахэрэр ипсэукл, ищылак

Цыфыр цыфын фае

Шылаклар зыгъэдахэу, ащ еклоу, дэзыштэу, ар нахь гу-хахъоу зэхъылашлэрэр ары цыфхэм дахэ кьащыхъурэр.

Ау шылэклэ-гъэпсыклэхэр, шылэклэ мурадхэр земыкыкхъу, ренэу а зым тетэу кьырыклуа-гъэхэп. Лэзхъан зэфэшхьафхэм, народ зэмлэужыгъоухэм ящы-лэклэ-гъэпсыклэхэр зэфэдагъэхэп, класс зэфэшхьафхэм ящылэклэ мурадхэри зэтефэщтыгъэхэп. Ащ епхыгъэу лэзхъан зэфэшхьаф-хэм а народ зэмлэужыгъоухэм, класс зэтеклэхэм дахэу, голюу алыгъэтхыгъэхэри, дэгъоу ыкли дэу алыгъэтхыгъэхэри зэфэ-дагъэхэп, а зы пкьым итэуи кьырыклуагъэхэп.

Ау сыд фэдизэу мораль шап-хъэу ялагъэхэр яформэклэ зэтеклэу шытыгъэхэми, народ пстэуми ацыфыгъэ хабзэхэмклэ мурад лъапсэу ялагъэр зы цыф лэп-кьым ищылэныгъэ лъапсэ агъэ-пытэн ыкли, ащ пае, цыфым ицыфыгъэ кьалэтын, яцыф зэхэтыклэ агъэдэхэн, зэгурыло хэлъэу агъэпсыныр ары.

Тэ тисоциалистическэ обще-стви шылэклэ-гъэпсыклэу тызы-факлорэм елытыгъэу тидунэе-еплэыкы шъхъафи, тицыф зэхэтыклэ хабзи кьылэтыгъ. Тэ тицыф зэхэтыклэ хабзэ комму-нистическэ моралым тегъэлпсы-кыгъ. Ау коммунистическэ мо-ралыр кьежыапн, лъапсэ фэху-ни имылоу уашьом кьызыгъэп. Коммунистическэ моралым агъ-рэ лъапсэу фэхъугъэр народ мо-раль шыпкьэр ары. Цыф лэжыаклохэм, цыф зэхэтыклэ-шыклэ тэрэзэу, хэбзэ зафэу лэшлэгъубэ гъогуклэ кьызыда-хыгъэр коммунистическэ мо-ралым зыхицагъ. Ау ахэр зытетым тетэу ау сыдми ыштагъэхэп, нахь цыфыгъэ мурад ин ахилъхагъ, зэфагъэм нахь фэщагъэу, зэхэ-шыклэ клуачлэ нахь хэлъэу ахэр кьылэтыгъэх. Коммунистическэ обществом тегъэлпсыхыгъэу цыфхэр еплу, цыфхэм язэхэ-тыклэ ащ елытыгъэу егъэпсы.

Аруэ тэ тиадгъэ народи цыфыгъэр кьызэрилэтыным, шылэныгъэр зэригъэпытэным, зэригъэдэхэным атегъэлпсыхы-гъэу цыф хэбзэ-шапхъэхэри илагъэх. Ау адыгэ лэжыаклохэм, адыгэ народым ащ фэдэ дунэе-еплэыкы зафэу, цыф зэхэтыклэ хэбзэ тэрэзэу ижыкыкы кьызы-дихыгъэхэм гъэпшылэклэ

пшы-оркь жьалымхэм яхэбзэ пхэнджхэри бэклаеу кьыхъагъэ хьугъагъэх.

Арышъ, джы тэ социализмэ шылакэу тызхэтым, коммуни-стическэ шылакэу тызыфаклорэм япэсыгъэу тицыфыгъэ зэхэтыклэ хабзэхэр дгъэпсынхэ фае, ащ епэсыгъэу тиадгъэ хэбзэжъхэми, тишэныжъхэми тахэукъэбзыхъа-жыны фае.

Ащ ехылагъэу цыф зэхэ-тыклэ, цыф зеклоклэ-шыклэ хабзэхэу тэ тхэлъы фаехэм ащышэу заулэм тахэжъугъаплъ.

Гушылэм пае, цыфым лыгъэ-ныгъэ фэпшыным илоф тштэн.

Цыфыр зымылэтытэрэм ежь ышъхы ылыгъэжыгъэрэп. Зышъхъэ илыгъэжыкыкы зымышлэрэм, цыф лыгъагъэ ышлэрэп.

Адыгэмэ кьэбарэу кьалотэ-жъэу ахэлъ: лы дэгъу горэм ихьаклэщ клалэ горэ кьыхъагъ. Лыр клалэм фэтэджыгъ. Ащ фэдэ лыр фэтэджыныр клалэм зэрымпысэжыгъэу «Сэц пае утэ-джэу ар емыклуба, ар хъуна шъыу!» — ыгу хэллэу кьылуагъ. Лым ауштэу пигъодзыжыгъ ало: «Умыгумэки, клал, орэп сэ сызфэтэджыгъэр, сэ сшъхъэ сы-фэтэджыжыгъ — сыцыфынэу сыфаешъ ары».

Джащ фэд адыгэ народым цыф зэхэтыклэ хэбзэ дахэм уасэу фишлырэр зыфэдагъэр.

Цыф обществом ухэтыным пае ори ицыфын фае. Шы-фыгъэм адыгэмэ боу бэ кьы-рагъэклыштыгъэ: лыгъи, лэдэби, гуклэгъуи, зэфагъи. Тэ тисоциалистическэ обществои цыфыгъэм кыкылырэр, цыфы-гъэм пшгъэрылэу кьыфишлырэр бэклэ нахыбэу, бэклэ нахь куоу, нахь гулорэтэхорэ зэхэшы-кышхорэ игъусэн фаеу шы-хъугъ.

Гушылэм пае, цыфхэр зы-шызэлуклэрэм тлысыплэр зэфэ-гъэклотэн лофыр тштэн. Адыгэ-мэ а тлысыплэ фэгъэклотэн лофыр анахь хэбзэ дахэу ахэлъыгъэхэм ащышыгъ. Ау а хабзэм цыфым илыгъэу хэлъым пшы-оркьхэм яцыф зэфэмыгъэдэныгъэ хабзи кьыхъагъэу шытыгъ. **Ныб-жыкыкы тлысыплэр нахы-жыкы фигъэклотэныр — цы-**

фыгъ. Чыплэ шымылэмэ, на-хыкыкы нахыжыкы ашъ-хъащытыныр — цыфыгъ. Ау нахыжыкы зытлысыгъэ уж, тлысыплэ лые шылэ пэтэу, нахыкыкы ахэм ашъхъащы-мытмэ мыхъунэу зылорэр тэрэ-зыджэу мепсэу. Сыд ащ акьы-лыгъэу хэлъри, цыфыгъэу хэлъ-ри? Нахыкыкы тлысыхъу ахэсхэ пае лыгъэныгъэу на-хыжыкы афашышхэм кьы-щицгъэклэшта? Шъхъэклэфэ фэшлэу зэрафэлорышлэштхэм кьышыкыкышта? Ащ дэжыкы, нэ-рылэжъоу, егъэлыгъэ кьыхэ-хъагъэ мэхъу.

Етлани хулыгъыгъэхэм апашъ-хъэ бзылфыгъэр шытлысыхэ мыхъуныр — ар акьышклэ сыдэ-штэу кьэбгъэклуи плэагына! Ар кьызэрэбгъэклуи шылэр зигъо икылыгъэу иткыкылыгъэ хэб-зэжъ кьалымыр ары нахь, хэб-зэ зафэмклэ ар кьэклухэнэу шы-тэл.

Тлысыплэр адрэ цыфхэм афэбгъэклотэныр, уафэгумэ-кыныр, нахыжыкы уапэ бгъэтлысынхэр — ар хэбзэ дах ыкли цыфыгъэ хабз. Ащ ыуж, тлысыплэр икыоу шытмэ, «Тлыс» алоу ныбжыкыкыкы бзылфы-гъэхэри агъэтлысынхэр, адрэхэ-ри ащ темукыкытыхъу, зыра-мылонтыхъу тлысынхэр — ари цыфыгъэ хабз, зэфэгъэ хабз. Ащ фэдэ зэхэтыклэм нахыжы-хэмрэ ныбжыкыкыкыкы бзылф-ыгъэхэмрэ хулыгъыгъэхэмрэ азыфагу цыфыгъэ гуфэбагъэр нахыбэу кьырилъхъащ нахь, иягъэ зи кьэклуштэп. Егъэлые зыхэмыл хабзэр нахь хэбзэ гупсэф, нахь дах ыкли нахь заф.

Ащ фэдэу, цыфхэм узаха-хъэрэм узэрахэтышт шыклэр, гу зылышпэн фаер, цыфхэм агу кьызэрэуухъумэшт шыклэхэм япхыгъэу зеклоклэ-хэбзэ бэдэдэу шылэр кьэптхынуу зыхъурэм, боу бэ птхын фаеу хъушт. Ти-адыгэ хэбзэжъ тызэрэхуэкъэбзы-хъажыкы фаеу шылэм кьеплолэн плэагышпэри бэдэд.

Гушылэм пае, хьаклэ гъэхъа-клэныр. Ар хэбзэ дэхэ дэд. Ау ащи егъэлыгъэ башэ кьыхахъэу хъурэба?

Хьаклэ нэгуихыгъэу упэгъо-кыныр, нэгуихыгъэу пхыаклэныр,

удзэеклоныр цыфыгъэшхоу анахь тицыкылагъэмэ ащыш. Ау хьэкланлэ клорэм гулгытэ илэн, зыдаклорэм хьылы фэхъун-фэ-мыхъуныр, илоф зытетыр, иса-бийхэм шылышлэу ялэр зыфэ-дэм егушпысэныр — ари цы-фыгъэм анахь ищыкылагъэхэм ащышышъ, пшыгъупшэн фаеп.

Цыф зэхэтыклэ хабзэхэр зыу-кыоу, хулиганэу зеклохэрэм узэ-рафыштыштыр — цыф обще-ствэм цыфыгъэр зэрэщалытэ-рэм епхыгъ. Ар уилыгъэ зынэ-сырэм инэшан. Бзаджэу, зышгъэ икылыгъэу, хабзи, нахыжыи, бзылфыгъи кьызымдзэжъхъу, шылаклар зыушлоуе чылэм кьы-дэуцохэрэм защыбдзыеу, ягугъу умышлэу уаблэкыныр — ар цыфыгъэм зыкли гуахъэрэп.

Цыфыр анахь зыгъэдахэ-рэр — лэдэб хэлъыныр, цыф-хэм гулгытэ афырилэу, лушэу зеклоныр ары. Ау лыгъэны-гъэ фэшлыкыи пшлэн фае. Лыгъэныгъэ фэпшынырмэ уеубзэнырмэ зэфэдэп. Дэубзэ-дашхэм илыгъэныгъэрэ цыф шыпкьэм илыгъэныгъэрэ зэфэдэп. Цыф шыпкьэм лыгъэныгъэу ышлырэр цыф пстэуми зэфэдэу адызэри-хъащт.

Цыфхэм лыгъэныгъэ зэра-фэпшыштыт шыклэм зыклэ ащы-щыр о пшъхъэклэ узэрэзыдэ-плыхыжыгъэу, уилоклэ-шыклэхэм узэрафэсакъыжыгъэу, уишыгъын-кли шынкыу узэрэщытри ащыш. Зышъхъэ зылыгъэжыгъэу цыфхэри зылыгъэрэ ишыгъын мытэрэ-зэу, шлоуе, зэлылэу цыфхэм апашъхъэ ихъащтэп. Сыда плэмэ ащ фэдэу теплэаджэу цыфхэм апашъхъэ уихъэмэ, ашлогомылу хъушт, агу кьыпфыхэкышт, губ-гъэн кьыпфалэзгъушт, агу кьып-шыкыштыт. Хамэхэм апашъхъэ паклошъ, **уиунагъо исымэ апашъхы нахь зэклуиуагъэу, нахь лэзгъупхъэу, шысэ-техыплэ ухъунэу узэритыным уфэсакыны фае.**

Цыфым ицыфыгъэ, илэдэ-быныгъэ зынэсырэр анахь кьызышлыгъорэр бзылф-ыгъэм зэрэфыштыр ары. Американскэ писатель цлэрылоу Джек Лондон ирассказхэм ащыш горэм моуштэу кьышело:

«Цыфыр хъайуанмэ анахь зэра-фэмыдэр — ибзылфыгъэ нахь дэу зэрэфыштыр ары». А гушылэхэр зэхылашлэрэ капита-листическэ обществоу Джек Лондон зыхэтыгъэр ары. Тэ ти-социалистическэ общество ар епхылылэн плэагыштыт. Тисо-циалистическэ обществоу бзылф-ыгъэм лэпэныгъэшхорэ лыгъ-тэныгъэшхорэ шыри. Ау джы-ри а капиталистическэ обществом бзылфыгъэхэмклэ хэбзэ шэн жьалымэу хэлъхэм ащышхэр кьызынэжыгъэхэр тицыфхэм мымаклэу кьахэкых. Пстэумэ анахъэу тэ тиадгъэ «лыхъужь-хэр» арых бзылфыгъэм зэрэ-фыштыгъэхэмклэ мыхъуныбэ кьы-зафэхэрэр. Ау хэти шыгъупшэн фэмыер — бзылфыгъэм ицыфлэпкыры кьытеклы-гъэу, цыфлэпкыным янэу зэ-рэщытыр ары ыкли, ащ елытыгъэклэ, бзылфыгъэм икыин нахь псынкы зэрэфэ-пшыны, уанэ лыгъэу фыуилэ-щтыр бзылфыгъэ пстэуми афыуилэн зэрэфаер ары — джары тисоциалистическэ цыфыгъэ кьыгъэлэагъорэр.

Цыф обществом тэрэзэу ухэ-тыным, гулгытэрэ лыгъэныгъэ-рэ цыфхэм адызэпхыаным лофэу епхыгъэр бэдэд.

Унэм узыхъэрэм калаш теп-хыныр е плэагыо уукъэбзы-ныр, джэхашьом уемыужун-тхэныр, тутын шъуафэр кьызышпыкылафэрэм шы-члэмыдзыныр, узэрыхъэгъэ унэм ушылэбэ-лэабау, узэ-мылпшыкыкыкы уяплэу уимыуоуныр — джащ фэдэу цыкылу-шъоклухъу цыфым хэлъын фаеу шылэхэр мыу-хыжы. А пстэури тиныбжы-кыкы тэ ятымыгъашлэмэ, хэт аригъэшлэн.

Етланэ — сэмэркыу шы-клэ пшлэныр. Сэмэркыу еб-гъэлыгъащэмэ, губгъэн хэп-хышт. Сэмэркыу гуаглоу шы-тын фае. Ау сэмэркыури гу-лыгъэ дэплыгъэу, емыгъэлыеу, акьылыр лушыгъэ чанрэ хэлъэу зебгъагломэ, цыфхэр бгъэчэ-фыштых, гупшысаби агу кьэб-гъэкышт, язэци тыригъэушт, азыфагу гуфэбагъэ иплъхъащт.

Цыфым ицыфыгъэ кьэзылэ-тынэу, цыфышхорэ цыф шы-клэрэ кьыхэзылхъэнэу, цыф зэхэтыклэр кьэзгъэдэхэшт зекло-клэ-шыклэ хабзэхэм ягъэпытэн анахь узфэгумэклуэ, узпылтын фэе лофмэ ащышба!

КЛЭРЭЩЭ Тембот.

12.02.1960 иль.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкъырэ:
Адыгэ Республикэм
лэапкэ ИофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шъхьалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редакциер
зыдэщылэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэскIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэло-
ршIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
тыхэрэм мышгып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжъ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым щылажэхэр-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
алэкIдгъэхъа-
жыыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
6431
Индексхэр
52161
52162
Зак. 301

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахъэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахъэр
Сыхъатыр 18.00

ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

ЩыIэныгъэр иорэдкIэ зэрегъашIэ

Театралнэ искусствэм-
кIэ Санкт-Петербург дэт
академиер КIыкI Софэ
къыухыгъ. Профессорэу
Александр Петровыр
ипашэу исэнэхъат зэри-
гъэгъотыгъ. Санкт-Пете-
бург къэралыгъо кон-
серваториер щеджэ.
Адыгэ Республикэм и
Къэралыгъо филармо-
ние исимфоническэ ор-
кестрэ игъусэу КIыкI
Софэ джырэблагъэ Мые-
къуапэ концерт къызы-
щетым гуцылэгъу тыфэ-
хъугъ.

— Санкт-Петербург еджа-
кIо укIоным ыпэкIэ искусс-
твэхэмкIэ Адыгэ республикэ кол-
леджыр «5»-кIэ къызырэгъу-
гъэр сэшIэ. Уисэнэхъат уфе-
дженыр орыкIэ сыда?

— Сыд фэдэ лъэхъанэ пшта-
гъэми, сэнэхъат хэхыгъэ уилэн
фае. Мыекъуапэ кIэлэгъаджэу
щысIэгъэ Даутэ Сарыет мафэ
къэс пIоми хъунэу сынэгъу кIэт,
къысфигъэпытэзэ къызырэгъу-
гуцылэгъутигъэр, игупшысакIэ
къысIыгъэIэсы зэрэшIоигъуа-
гъэр сщыгъупшэхэрэп.

— Болгарием, Санкт-Пе-
тербург ащыкIогъэ Дунэе фе-
стиваль-зэнэкъокъумэ уахэлэ-
жыагъ, щытхъуцIэхэр къазэ-
рщыдэгъухыгъэм фэшI тыпфэ-
гушIо.

— Тхъауегъэпсэу. Фестиваль-
хэр зэнэкъокъухэу зэрэщыгъэр
нахышIу. Иоф зыдэпшIэжыи
къыбгот артистхэм уакIырэлпы.
Елена Образцовам тызылIэм
искуссствэм ишгъэфхэр къызы-
пкъырихыгъэх. Ащ фэдэ зэдэгъу-
щылэгъухэр тищыкIагъэх.

— Софа, филармонием къы-
щытхыгъэ концертным клас-
сикэм хэхъэгъэ произведение-
хэр къыщыпIуагъэх. Санкт-
Петербург щыкIорэ пчыхъэ-
хахъэмэ уахэлэжыагъ?

— Римский-Корсаковым ыцIэ
зыхырэ консерваториер къэсэ-

ухы. Опернэ оредылоу сыщытми,
эстрадэм, лирикэм афэгъэхыгъэ
орэдхэр концертхэм ахэсэгъа-
хъэх. Музыкальнэ театрэм Иоф
щысэшIэ.

— Санкт-Петербург уцэ-
псэуми Адыгэ Республикэм имэ-
фэкI зэхэхъэхэм, концертхэм
уахэлэжыагъ. Мыекъуапэ укызы-
кIом культурэм иIофышIэмэ
уаIуагъэу къысэпIуагъ.

— Адыгеим культурэмкIэ
иминистрэу Чемышъо Гъазый
сызырегъэблагъэм адыгэ шэн-
хабзэхэр лъэпкъ искусствэм
къызыриухъумэхэрэм тытегуш-
Iагъ. Дискэу къыситыгъэхэм
адыгэмэ, тиреспубликэ яхылыгъэ
къэбар гъэшIэгъонхэр ате-
тхагъэх. Ахэр Санкт-Петербург
сызыкIожыкIэ тильэпкъэгъу-
хэм, Иоф зыдасшIэрэмэ язгъэлэ-
гъушIыгъ.

— Адыгэхэу Санкт-Пете-
бург дэсмэ я Адыгэ Хасэ иIоф-

шIэн пшIогъэшIэгъонэу ухэ-
лажыагъ?

— БэшIагъэп ащ сыклоу зы-
сыублагъэр. Адыгэ Хасэм итхъа-
матэу Хъамхъуко БисIан цы-
фышIу, лъэпкъым ыгу фэузы.
Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Къэрэ-
щэе-Щэрджэсым, нэмыкIхэм
къарыкIыгъэ тильэпкъэгъухэр
Адыгэ Хасэм щызэIокIэх. Пчы-
хъэзэхэхэм оред къыщысIуагъ.

— Классикэм ипроиуде-
ниехэр тиньбжыкIэмэ ашIо-
гъэшIэгъонхэ?

— Къэшъонхэр, уджынхэр
нахэ якIас. Адыгэ оредхэм къа-
кIэлупчIэх. «Гупшыс», «Синан», нэ-
мыкIхэри тапэкIэ къэсIоштых.
КъэшъокIо ансамблэ Адыгэ Ха-
сэм щызэхашагъ, «Черкесия»
фаусыгъ. Оредыло ансамблэ джы
зэхэтхэным тыпылгъ. Къэбэр-
тэе-Бэлыкъарым щыщ композит-
торэу КъэбэрдэкIо Муратэ нэIуа-
сэ сыфэхъугъ. Концерт програм-

мэу дгъэхъазырыштыр Санкт-
Петербург, Москва, Темыр Кав-
казым къащытты тшIоигъу.
Адыгэ оредхэм ядэхэгъэ тыди
щызэхадгъэхыным тыпылгъ.

— Тихэку упэчыжыэу опсэу-
ми, угукIэ упэблагъ.

— Тиреспубликэ имэфэкIэмэ
сызэрахэлэжышIтым пай нэмы-
Iэми Мыекъуапэ сыкъэкIоныр
шэнышIу сфэхъугъ. Тхъабысымэ
Умарэ фэгъэхыгъэ фестивалым
сыкъырагъэблагъи, тильэпкъ
культурэ бай дэдэу зэрэщытыр
джыри зэ зэрэслэгъугъэм си-
гъэгъушIуагъ. Адыгэ Республикэм
иныбжыкIэмэ Iэпылэгъу афэ-
хъурэ фондэу «Гуфэсым» истипен-
дие къысаты. Фондым ипашэу
Едыдж Мэмэт сылукIагъ. Оре-
дым ишIуагъэкIи ныбжыкIэу
Урысыем ис тильэпкъэгъумэ
адыгабзэр нахэ дэгъоу зэрагъэ-
шIэн зэралэгъышIтым тытегу-
шылагъ.

— Филармонием исимфо-
ническэ оркестрэ идирижерэу
Петр Шаховыр къыпщыт-
хъугъ.

— Петр Шаховым Иоф дэл-
шIэнкIэ IэшIэх. ТапэкIи концер-
тхэм сахигъэлэжыэнэу къысIуа-
гъэшI, программэр згъэхъазы-
рышт. Урысыем культурэмкIэ
изаслуженнэ ИофышIэу Къулэ
Амэрбий, Адыгэ Республикэм
икомпозиторхэм я Союз итхъа-
матэу Къэгъэзэж Байзэт Мые-
къуапэ къыщыстыгъэ концертным
еплъыгъэх, сценэм къытехъэхи
къысфэгъушIуагъэх. КультурэмкIэ
министрэу Чемышъо Гъазый фэ-
багъэ зыхэлгъушIэхэр къысIуа-
гъэх. Ащ фэдэ пчыхъэзэхэхъэмэ,
зэлуагъэу уаплу. Оредым
ишIуагъэкIэ щыIэныгъэр нахэ
дэгъоу къыбгурэIо. Филармони-
ем идиректор шъхьалэу Хъот
Заури лъэшэу сыфэраз.

— Консерваториер къэуухы-
нэу, угу рыхырэ искусствэм
бэрэ уфэлэжыэнэу пфэсIо.

— Тхъауегъэпсэу.

Сурэтым итхэр: Къэгъэзэж
Байзэт, КIыкI Соф, Петр Ша-
ховыр филармонием щыкIо-
гъэ концертным ыуж.

Театрэр

Емызэщыхэу «Псэлыхъохэм» еплъых

Жыи мыхъурэ спектаклэмэ ащы-
щэу «Псэлыхъохэр» Адыгэ Рес-
публикэм и Лъэпкъ театрэ мэфэ-
кум щыкIуагъ. Мамый Ереджыбэ
ипьесэ тыхыгъэу «Псэлыхъохэр»
зыгъэуцугъэр режиссер цIэрылоу
КIуращынэ Аскэрбий.

Спектаклэм Адыгеим щызэлгъашIэрэ
артистхэу Устэкъо Мыхъутар, ПэрэныкIо
Чатибэ, Кушъу Светланэ, Зыхъэ Заурбий,
Кукэнэ Муратэ, Зыхъэ Мэлайчэт, Даур
Жаннэ, Бэгъ Алкъэс хэлажэх. Хъапапэ-
рэ Хъачикрэ ярольхэр къэзышIыхэрэ ар-
тистхэу Зыхъэ Заурбийрэ Кукэнэ Муратрэ
язакъоми, спектаклэм уемызэхэу уеплъы.
Къоджэ щылакIэм къытегушIырэ пьесэм
гупшысэу уигъэшIырэр макIэп. ИофшIэ-
ныр колхозым зэрэщызэхашагъэр, ешхэн-
ешъоным дихыыхыхэрэр гъогу тэрэз те-
хъажыныхэм фэшI шульэгъу къабзэм
унагъор къызыриухъумэрэ ыкIи зэригъэ-
пытэрэр спектаклэм икъэшIыгъохэм ахэ-
олажэх.

Анахэ дымылури шульэгъуныгъэм
«къызыригъэгъушIырэр», унагъор пытэмэ
уиIофшIэни нахышIоу зэрэбгъэцэкIэ-
щтыр, шульэгъуныгъэ зэфэзышIыгъэ
ныбжыкIэхэм язэгъурымыIоньгъэ къызы-

Артистхэу Кушъу Светланэрэ Устэкъо
Мыхъутаррэ спектаклэм хэлажэх.

пкъырыкIырэр къуаджэм дэхэми зэрэ-
зэхыхыгъэр артистмэ дахэу къагъэлэагъо.
Адыгэ джэгъу дахэкIэ къаухыгъэ спектак-
лэм ныбжыкIабэ еплъыгъ. Тикъуаджэ-
хэм «Псэлыхъохэм» афэдэхэр нахыбэрэ
къащагъэлэагъо зэрэшIоигъор районхэм
къарыкIыгъэхэм къыталагъ.

Сурэтым спектаклэу «Псэлыхъо-
хэм» къыщытырахыгъ.

Самбо. Урысыем изэнэкъокъу

Европэм
изэлукIэгъумэ
ахэлэжыэшт

ТелефонкIэ къатыгъ. Урысые Феде-
рацием иныбжыкIэхэм самбэмкIэ
язэнэкъокъухэр къалэу Кстово щы-
кIуагъэх. 1992 — 1993-рэ илээсхэм
къэхъугъэ кIалэхэр алырэгъум щызэбэ-
ныгъэх. Адыгэ Республикэм испортс-
менхэм медалитIу къыдахыгъ.

Адыгэ къэралыгъо университетым физкуль-
турэмрэ дзюдомеркIэ иинститут щеджэрэ Хъушт
Ахъмэдхъан килограмм 70-м нэс къэзышIэчы-
рэмэ ябэныгъ, ятIонэрэ чыплэр къыдихыгъ. Ев-
ропэм иныбжыкIэмэ якIэух зэнэкъокъухэу мы
илээсым чыплэгъэхэм ахэлэжыэнэу Хъушт Ахъ-
мэдхъанэ фитыныгъэ иIэ хъугъэ.

Адыгэ къэралыгъо университетым икIэлэ-
егъаджэу, АР-м и ШВСМ итренерэу Хъэшхъуа-
нэкIо Айвар егъасэ тибатыр ныбжыкIэу
А. Хъуштыр.

Мыекъуапэ щеджэрэ Чэсэбий Абрек кило-
грамм 60-м нэс къэзышIэчырэмэ якуп ящэнэ-
рэ чыплэр къыщыхыгъ.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.